

Doradztwo Prawne i Podatkowe RB BIULETYN

W numerze:

Leszek Dutkiewicz

**Ochrona praw wierzycieli
w uproszczonym postępowaniu
restrukturyzacyjnym**

Damian Kuszewski

Projekt SLIM VAT

Michał Zdanowski

**Krajowy Standard Rachunkowości
nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia
międzyokresowe kosztów,
zobowiązania warunkowe”
– omówienie wybranych
postanowień**

Nr 9 (26) wrzesień 2020

ISSN 2545-2738

9 772545 273881

Edukacja zdjęcie utworzone przez Racool_studio - pl.freepik.com

Russell Bedford
taking you further

www.russellbedford.pl

Pandemia tzw. koronawirusa (SARS-CoV-2, COVID-19) zmienia bardzo wiele aspektów prawa. Przepisy mające dać wsparcie pracownikom, przedsiębiorcom, pracodawcom i innym podmiotom gospodarczym, wprowadzone specustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374), zwaną: „Tarczą Antykryzysową” nie spełniły do końca oczekiwań przedsiębiorców, dlatego zdecydowano o uzupełnieniu Tarczy Antykryzysowej głównie poprzez rozszerzenie istniejących rozwiązań, oraz konkretną pomoc finansową dla przedsiębiorców, co znalazło częściowo odzwierciedlenie w treści ustawy o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (zwana: „Tarczą Finansową” lub „Tarczą 2.0”).

Pobierz nasz bezpłatny poradnik dla przedsiębiorców z zakresu tarczy antykryzysowej

russellbedford.pl/images/pdf/poradnik-antykryzysowy.pdf

Polecamy

Ochrona praw wierzycieli w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym

Leszek Dutkiewicz

Nowe, uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne – które jest tak naprawdę wariantem postępowania o zawarcie układu – okazało się rozwiązaniem szybko zyskującym na popularności wśród dłużników. Najlepiej świadczy o tym liczba kilkudziesięciu postępowań, jakie zostały rozpoczęte w ciągu zaledwie miesiąca od wejścia w życie nowych przepisów.

Patrz str. 6

Leasing i nabycie pojazdów

Marta Szafarowska

Od 1 stycznia 2019 r. nastąpiła gruntowna zmiana zasad zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z nabyciem i używaniem samochodów osobowych. Głównym celem było ograniczenie możliwości wykorzystania umów leasingu dla potrzeb zaliczenia pełnej wartości samochodu do tych kosztów, jak też wprowadzenie nowego, wyższego limitu amortyzacji.

Patrz str. 28

Projekt SLIM VAT

Damian Kuszewski

„SLIM VAT” jest pakietem rozwiązań, którego głównym celem są ułatwienia dla przedsiębiorców w zakresie tego podatku. Zmiany są nastawione przede wszystkim na ujednolicenie i uproszczenie rozliczeń. Trudno jednak nie zauważyć, że nazwa została nadana trochę na wyrost, a proponowane nowelizacje nie są aż tak istotne, jak próbuje nas przekonać resort finansów.

Patrz str. 10

Krajowy Standard Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” – omówienie wybranych postanowień

Michał Zdanowski

Zgodnie z ustawą o rachunkowości, w sprawach nieuregulowanych przepisami tego aktu prawnego, przyjmując zasady (politykę) rachunkowości, jednostki mogą stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez Komitet Standardów Rachunkowości. Autor omawia w artykule najważniejsze cele oraz kwestie poruszane w KSR nr 6.

Patrz str. 15

Spis treści

NOWOŚCI

Sławomir Wach

Odpłatne zbycie nieruchomości – skutki podatkowe 4

PRAWO I PODATKI W PRAKTYCE

Leszek Dutkiewicz

Ochrona praw wierzycieli w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym 6

Damian Kuszewski

Projekt SLIM VAT 10

Michał Zdanowski

Krajowy Standard Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe” – omówienie wybranych postanowień 15

Jacek Pukaluk

Instrukcja przechowywania dowodów podatkowych i płacowych 22

ARTYKUŁY I OPINIE

Marta Szafarowska

Leasing i nabycie pojazdów 28

Drodzy Czytelnicy

Jest to dwudzieste szóste wydanie naszego miesięcznika „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn”, który ukazuje się w wersji papierowej i elektronicznej.

W przyjętym przez rząd projekcie zmian w ustawach podatkowych przewiduje się, że spółki komandytowe mające siedzibę lub zarząd na terytorium RP będą płacić CIT. Zatem przychody wspólników, w tym komandytariuszy, osiągane z udziału w zyskach tych spółek, będą opodatkowane wg takich samych zasad, jak przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych. Zmiany mają wejść w życie 1 maja 2021 r. Na osłode, w projekcie znalazł się zapis o zwolnieniu z podatku części przychodów komandytariuszy, choć jest ono ograniczone określonym limitem. Zwolnienie to dotyczyłoby bowiem kwot stanowiących 50% przychodów uzyskanych przez komandytariusza z tytułu udziału w zyskach w spółce komandytowej, nie więcej jednak niż 60 000 zł takich przychodów osiągniętych w roku podatkowym odrębnie z tytułu udziału w zyskach w każdej takiej spółce komandytowej, w której podatnik jest komandytariuszem.

Z powyższego zwolnienia nie skorzysta jednak komandytariusz, który m.in. posiada bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 5% udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną lub spółce kapitałowej w organizacji będących komplementariuszem w tej spółce komandytowej lub jest podmiotem powiązaniem z członkiem zarządu lub wspólnikiem spółki posiadającej bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 5% udziałów (akcji) w spółce mającej osobowość prawną lub spółce kapitałowej w organizacji będących komplementariuszem w tejże spółce komandytowej. Ustawodawca wskazuje, że wyłączenie zwolnienia nastąpi w sytuacjach, kiedy istniejące między wspólnikami spółki komandytowej powiązania lub sposób jej kierowania wskazywałyby na „optymalizacyjny cel” założenia danej spółki przez wspólników. Zgodnie z nowelizacją podatkiem CIT objęte będą również spółki jawne, jeśli jej wspólnikami nie są wyłącznie osoby fizyczne oraz spółki te nie złożą przed rozpoczęciem roku obrotowego informacji o podatnikach podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych, posiadających – bezpośrednio lub pośrednio – prawa do udziału w zysku tych spółek.

W tym numerze Biuletynu poruszamy kwestie dotyczące: ochrony praw wierzycieli w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym; nowelizacji ustawy o podatku od towarów i usług – projektu SLIM VAT; leasingu i nabycia pojazdów; Krajowego Standardu Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”; przechowywania dowodów podatkowych i płacowych; skutków podatkowych odpłatnego zbycia nieruchomości.

*Życzę Państwu dużo zdrowia
i pożytecznej lektury!*

Dr Andrzej Dmowski

*Redaktor naczelny miesięcznika
„Doradztwo Prawne i Podatkowe
- RB Biuletyn”*

Sławomir Wach

Autor jest sekretarzem redakcji miesięcznika „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn”. Jest dziennikarzem zajmującym się tematyką dotyczącą prawa, podatków, rachunkowości, rewizji finansowej, rynków kapitałowych, prawa pracy i HR. Jest autorem wielu publikacji z zakresu tej tematyki. Przez ponad 10 lat był redaktorem prowadzącym biuletynów elektronicznych BDO.

Słowa kluczowe: podatki, opodatkowanie, podatek dochodowy od osób fizycznych, nieruchomości, działki, prawo własności, użytkowanie wieczyste, własność majątkowa, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

ODPŁATNE ZBYCIE NIERUCHOMOŚCI – SKUTKI PODATKOWE

Zgodnie z linią orzecniczą oraz interpretacjami organów podatkowych, jeżeli dochodzi do objęcia wspólnością majątkową nieruchomości, która należy do majątku osobistego jednego z małżonków i nie spowoduje to wydzielenia części tej nieruchomości, to nie można uznać, iż w momencie zawarcia notarialnej umowy rozszerzającej tę wspólność jeden z małżonków wyzbywa się prawa do nieruchomości, a drugi je nabywa w myśl art. 10 ust. 1 pkt 8 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych¹ (dalej: u.p.d.o.f.). Ma to ważne znaczenie dla rozstrzygnięcia opodatkowania późniejszej sprzedaży takiej nieruchomości przez jednego z małżonków i ustalenia, od kiedy zaczyna się bieg pięcioletniego terminu – licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie – przed upływem którego, w rozumieniu wyżej wymienionego przepisu, do źródeł przychodów zalicza się odpłatne zbycie nieruchomości.

1. Wprowadzenie

Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej rozstrzygnął w swojej interpretacji podatkowej z 16 września 2020 r.² kwestię dotyczącą podatku dochodowego od osób fizycznych w wyniku planowanej sprzedaży nieruchomości. Wnioskodawczyni, która nie prowadzi działalności gospodarczej, jest, razem z mężem, współwłaścicielem (1/10) dwóch działek – na pierwszej znajduje się budynek biurowy, a na drugiej kostka brukowa (budowla); w 2018 r. została zawarta umowa rozszerzająca o te udziały wspólność majątkową małżonków. Mąż autorki wniosku nabył udział w pierwszej z tych działek w 1999 r. na mocy decyzji przekształcającej prawo użytkowania wieczystego w prawo własności, a drugą nabył – jako nieruchomość zamienną – w 2016 r., w ramach odszkodowania za nieruchomość przejętą przez miasto pod drogę publiczną (oba na-

bycia nastąpiły w czasie małżeństwa). Nieruchomości były przedmiotem najmu prywatnego. Wnioskodawczyni zadała Dyrektorowi KIS pytanie – czy skutkiem odpłatnego zbycia obu ww. nieruchomości będzie powstanie wobec niej obowiązku podatkowego, zaś sprzedaż nieruchomości nastąpi wcześniej niż 5 lat od daty rozszerzenia wspólności majątkowej małżeńskiej?

2. Skutki umowy rozszerzającej ustawową wspólność majątkową nieruchomości

W myśl art. 47 § 1 ustawy z 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy³ (dalej: k.r.o.) „małżonkowie mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego wspólność ustawową rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków (umowa majątkowa). Umowa taka może poprzedzać zawarcie małżeństwa”. W kodek-

¹ Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1426 z późn. zm.).

² Sygn. 0112-KDIL2-1.4011.562.2020.1.KF.

³ T.j. Dz.U. 2020 poz. 1359.

sie zostało również doprecyzowane, że małżeńska umowa majątkowa może być zmieniona bądź rozwiązana, a jeśli do takiego rozwiązania dojdzie w czasie trwania małżeństwa, to powstaje między małżonkami wspólność ustawowa, chyba że strony postanowiły inaczej⁴.

Dyrektor KIS powołał się w interpretacji na stanowisko sądów administracyjnych, zgodnie z którym włączenie do majątku małżonków na podstawie umowy rozszerzającej ustawową wspólność majątkową nieruchomości, udziału w niej lub praw majątkowych stanowiących majątek odrębny jednego małżonka (...) nie jest nabyciem tej nieruchomości, udziału lub prawa majątkowego przez drugiego małżonka, w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.f.⁵ i uznał, że rozszerzenie wspólności majątkowej małżeńskiej, do jakiego doszło w 2018 r. nie stanowi nabycia – przez autorkę wniosku o interpretację – udziałów w przedmiotowych nieruchomościach.

3. Ustalenie daty nabycia nieruchomości

Następstwem powyższej oceny było stanowisko Dyrektora KIS, iż w opisaney sytuacji datą nabycia nieruchomości przez każdego z małżonków jest data nabycia nieruchomości przez tego małżonka, który nieruchomość włączył do majątku wspólnego. Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.f, źródłami przychodów jest

odpłatne zbycie: a) nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, b) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, c) prawa wieczystego użytkowania gruntów, d) innych rzeczy – jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane w przypadku odpłatnego zbycia nieruchomości i praw majątkowych określonych w lit. a-c przed upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie. Po upływie pięciu lat nie będzie obowiązku podatkowego.

Dyrektor KIS stwierdził zatem, że przy skutkach opodatkowania zbycia obu działek pięcioletni okres wskazany w ww. przepisie powinno się liczyć od końca roku, w którym udziały nabył mąż wnioskodawczyni. W przypadku pierwszej z nich należy więc odwołać się do postanowień ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁶ (dalej: k.c.), przy czym Dyrektor KIS wskazał, że „przekształcenie prawa użytkowania wieczystego w prawo własności nie jest zdarzeniem prawnopodatkowym, które należy utożsamiać z nabyciem, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.f. (...). Jest to tylko zmiana formy prawnej faktycznego prawa do nieruchomości”. Do takiego nabycia dochodzi bowiem nie w chwili tego przekształcenia, ale w momencie zawarcia umo-

wy o ustanowieniu prawa wieczystego użytkowania. Dlatego też „datę nabycia przez męża wnioskodawczyni udziału w ww. nieruchomości należy utożsamiać z datą nabycia prawa wieczystego użytkowania”, a ponieważ do sprzedaży ma dojść w 2020 r., czyli po upływie pięcioletniego terminu określonego w u.p.d.o.f., to w przypadku odpłatnego zbycia pierwszej działki nie wystąpi obowiązek podatkowy.

W ocenie Dyrektora KIS transakcja sprzedaży drugiej nieruchomości będzie już jednak podlega opodatkowaniu. W tym przypadku odwołał się on do przepisów ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami⁷ (dalej: u.g.n.). Stanowi ona, że za działki gruntu (wydzielone pod drogi publiczne – gminne, powiatowe, wojewódzkie, krajowe) przysługuje odszkodowanie w wysokości uzgodnionej między właścicielem lub użytkownikiem wieczystym a właściwym organem⁸, zaś w ramach tego odszkodowania właścicielowi lub użytkownikowi wieczystemu wywłaszczonej nieruchomości może być przyznana (z zasobu nieruchomości Skarbu Państwa lub jst) za jego zgodą, odpowiednia nieruchomość zamienna⁹. Mąż autorki wniosku nabył w 2016 r., wskutek takiego odszkodowania, prawo do działki, której przedtem nie był właścicielem. Ponieważ jej sprzedaż planowana jest w 2020 r., to nie minie jeszcze pięcioletni termin wskazany w u.p.d.o.f. i wystąpi wobec wnioskodawczyni obowiązek podatkowy.

4 Art. 47 § 2 k.r.o.

5 Por. wyrok z 13 maja 2016 r., sygn. akt II FSK 1110/14. Dyrektor KIS odwołał się także do innych orzeczeń: NSA z 22 marca 2017 r., sygn. akt II FSK 456/15; NSA z 7 kwietnia 2016 r., sygn. akt II FSK 313/14; WSA w Gdańsku z 29 października 2014 r., sygn. akt I SA/Gd 964/14; WSA w Poznaniu z 19 stycznia 2018 r., sygn. akt I SA/Po 971/17.

6 Dz.U. 2019 r. poz. 1145, z późn. zm.

7 T.j. Dz.U. 2020 poz. 65.

8 Art. 98 ust. 3 u.g.n.

9 Art. 131 ust. 1 i 2 u.g.n.

Leszek Dutkiewicz

Dyrektor Biura Russell Bedford Poland Sp. z o.o. w Katowicach. Od 2011 r. związany z Russell Bedford Poland Sp. z o.o. W latach 2008-2011 pracował dla czołowych firm doradczych (Ernst&Young, KPMG, BDO) świadcząc usługi z zakresu doradztwa podatkowego. Specjalizuje się w doradztwie podatkowym i restrukturyzacyjnym, zajmując się kompleksową obsługą klientów, przede wszystkim w zakresie prawa podatkowego międzynarodowego, cen transferowych oraz postępowań podatkowych, m.in. dotyczących VAT. Uczestniczył w wielu procesach związanych z restrukturyzacją działalności przedsiębiorców działających w polskich i międzynarodowych grupach kapitałowych. Autor i współautor publikacji o tematyce związanej z prawem podatkowym, cywilnym i międzynarodowym. Doświadczony wykładowca i autor szkoleń z zakresu prawa podatkowego. Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Posiada profesjonalne przygotowanie do prowadzenia mediacji gospodarczych.

Słowa kluczowe: restrukturyzacja, postępowanie restrukturyzacyjne, uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne, doradztwo restrukturyzacyjne, doradca restrukturyzacyjny, dłużnik, wierzyciel, ochrona wierzyciela, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

OCHRONA PRAW WIERZycIELI W UPROSZCZONYM POSTĘPOWANIU RESTRUKTURYZACYJNYM

Ustawa z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu¹ (dalej: ustawa COVID), która zaczęła obowiązywać 24 czerwca 2020 r., umożliwiła przeprowadzenie postępowania o zatwierdzenie układu w uproszczonym, przyspieszonym trybie. Wejście w życie tych przepisów spowodowało zdecydowany wzrost zainteresowania możliwością zawarcia układu w tej procedurze. Dotychczas nie cieszyła się ona zbyt dużą popularnością z uwagi na brak wyraźnych korzyści dla dłużnika w czasie jej trwania. Przede wszystkim w przypadku prowadzenia postępowania w sprawie zatwierdzenia układu na podstawie przepisów ustawy z 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne² (dalej: p.r.) nie ma możliwości wstrzymania postępowań egzekucyjnych, które są istotną przeszkodą w podjęciu skutecznych działań naprawczych dla większości przedsiębiorstw znajdujących się w stanie zagrożenia niewypłacalnością. Z tego powodu nowe, uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne okazało się rozwiązaniem szybko zyskującym na popularności wśród dłużników – świadczy o tym liczba kilkudziesięciu postępowań, jakie zostały rozpoczęte w ciągu zaledwie miesiąca od wejścia w życie nowych przepisów.

1. Funkcje postępowań restrukturyzacyjnych – czyje interesy mają być chronione

W niniejszym opracowaniu autor analizuje nową regulację – uproszczone postępowanie restrukturyzacyjne – z punktu widzenia wierzyciela, starając się uzyskać informacje, w jaki sposób chronione są jego interesy w tymże właśnie postępowaniu.

Każde z postępowań restrukturyzacyjnych zawiera pewne rozwiązania, u podstaw których leży zamiar pogodzenia interesów z założenia sprzecznych ze sobą. Z jednej strony występuje interes dłużnika, dla którego wykonanie wszystkich zobowiązań na dany moment jest co do zasady niemożliwe i który będzie zainteresowany uzyskaniem rozwiązania pozwalającego co najmniej na otrzymanie dodatkowego czasu na wykonanie tych zobowiązań, a w wielu przypadkach również na zmniejszenie

kwoty tych zobowiązań, zaś w każdym przypadku na uzyskanie pewnej gwarancji, że stosowanie się do odnowionych warunków dotyczących tych wierzytelności wstrzyma wierzycieli przed innymi czynnościami egzekucyjnymi. Niejako na przeciwnym biegunie mamy interes wierzyciela – jego działania prowadzą się bowiem do znalezienia najlepszego sposobu na szybkie i skuteczne wyegzekwowanie swojej należności, do której jest uprawniony i której nie otrzymał we właściwym terminie.

Znalezienie sposobu na osiągnięcie akceptowalnego dla obu stron kompromisu, który w możliwie najbardziej sprawiedliwy sposób uwzględni interesy tych dwóch stron jest jednym z najtrudniejszych zadań, w realizacji którego pomocne mogą być przepisy prawa restrukturyzacyjnego.

1 Ustawa z 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu, Dz.U. 2020 poz. 1086.

2 Ustawa z 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne, t.j. Dz.U. 2020 poz. 814.

W uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym to zadanie z pewnością nie jest łatwiejsze, szczególnie że podstawowe założenia tego wariantu postępowania mają co do zasady sprzyjać interesom dłużnika. Już sam sposób rozpoczęcia procedury, niewymagający żadnego działania ze strony sądu, wyłącznie na podstawie oświadczenia dłużnika i publikacji obwieszczenia stanowi przejaw dbałości ustawodawcy o interesy dłużnika, który znalazł się w trudnej sytuacji ekonomicznej. Nie oznacza to jednak, że przepisy dotyczące uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego dają możliwość restrukturyzowania działalności ze skutkiem pokrzywdzenia wierzycieli. W każdej sytuacji, w której do takiego pokrzywdzenia mogłoby dojść, wierzyciel ma możliwość podjęcia pewnych działań służących ochronie jego interesów, a w skrajnych przypadkach skutkujących również umorzeniem postępowania.

2. Zabezpieczenie interesów wierzycieli w ustawie COVID

Przykładem instytucji, która ma służyć zapewnieniu wierzycielom możliwości obrony ich interesów jest roszczenie o naprawienie szkody w odniesieniu do samego obwieszczenia – jest to pierwsza czynność, jaką wykonuje dłużnik w momencie rozpoczęcia procedury restrukturyzacyjnej. Wierzycielowi przysługuje roszczenie o naprawienie szkody w przypadku dokonania przez dłużnika obwieszczenia, o którym mowa w art. 14 ust. 1, w złej wierze. Ponadto wierzyciel może wnioskować o uchylenie skutków dokonania obwieszczenia, takich jak niedopuszczalność spełniania świadczeń z wierzytelności objętych układem, ograniczenia dotyczące możliwości

potrącania wierzytelności wzajemnych czy niedopuszczalność wypowiedzenia umowy najmu lub dzierżawy. Wniosek o uchylenie tych skutków może złożyć zarówno wierzyciel, jak i dłużnik lub nadzorca układu – przesłanką uchylenia jest fakt, że stosowanie tych ograniczeń prowadzi do pokrzywdzenia wierzycieli.

Jest to zatem narzędzie, z którego wierzyciele mogą korzystać na bardzo wczesnym etapie postępowania – teoretycznie natychmiast po powzięciu informacji o otwarciu postępowania na wniosek dłużnika. Poza tym wierzyciel co do zasady ma zapewniony udział w dyskusji i głosowaniu nad propozycjami układowymi w takim samym wymiarze, co w przypadku standardowego postępowania o zatwierdzenie układu. To uprawnienie zostanie omówione w dalszej części niniejszego opracowania.

Rozważając możliwości, jakie wynikają z samej ustawy COVID, warto natomiast zwrócić jeszcze uwagę na art. 17 tej ustawy, zgodnie z którym w przypadku złożenia propozycji układowych dotyczących wierzytelności zabezpieczonych rzeczowo, jeżeli propozycje te przewidują pełne zaspokojenie tych wierzytelności w terminie określonym w układzie, wraz z należnościami ubocznymi, które były przewidziane w umowie będącej podstawą ustanowienia zabezpieczenia, nawet jeżeli umowa ta została skutecznie rozwiązana lub wygasła, albo jej zaspokojenie nastąpiło w stopniu nie niższym od tego, jakiego można się spodziewać w przypadku dochodzenia wierzytelności wraz z należnościami ubocznymi z przedmiotu zabezpieczenia – do objęcia tych wierzytelności układem nie jest konieczna zgoda wierzyciela³. Jest to zatem wyjątek od ogólnej zasady wyrażo-

nej w art. 151 p.r., zgodnie z którą w przypadku wierzytelności zabezpieczonych nie mogą być one objęte układem bez wyraźnej zgody wierzyciela⁴.

W przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego stosowanie tej zasady jest formalnie – w istotny sposób – ograniczone, dając dłużnikowi możliwość takiego sformułowania propozycji układowych, w przypadku których zgoda wierzyciela nie będzie wymagana. W interesie tegoż wierzyciela wprowadzono jednak ograniczenie, że chodzi tu tylko o takie propozycje układowe, które będą obejmować pełne zaspokojenie wierzytelności z należnościami ubocznymi.

W ocenie autora zasadą, która działa na korzyść przede wszystkim wierzyciela jest również ograniczony czas trwania uproszczonego postępowania o zatwierdzenie układu. Maksymalny okres 4 miesięcy, jaki może upłynąć pomiędzy otwarciem postępowania a złożeniem do sądu wniosku o zatwierdzenie układu dotyczy oczywiście sfery działań dłużnika, i to dla niego skutki takiego ograniczenia czasowego mogą być bardziej dotkliwe, jeżeli ten czas okaże się niewystarczający na wynegocjowanie korzystnego układu z wierzycielami.

Jednakże takie ograniczenie czasowe stanowi przede wszystkim przejaw ochrony interesu wierzyciela, który w czasie trwania postępowania ma „zawieszone” możliwości prowadzenia czynności egzekucyjnych wobec dłużnika. Dzięki wprowadzeniu czteromiesięcznego terminu, uwzględniając czas potrzebny na ocenę wniosku przez sąd,

³ Art. 17 ust. 1 ustawy COVID.

⁴ W przypadku postępowania o zatwierdzenie układu, do jego wszczęcia nie jest potrzebne postanowienie sądu, tym samym nie ma obszaru, w którym następowalaby wstępna kontrola ryzyka pokrzywdzenia wierzycieli, co ma miejsce w innych postępowaniach na podstawie art. 8 ust. 1 p.r., zgodnie z którym sąd odmawia otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli jego skutkiem byłoby pokrzywdzenie wierzycieli.

wierzyciel otrzymuje informacje, na podstawie których jest w stanie oszacować, jak długo będzie trwać okres, w którym nie będzie mieć możliwości egzekwowania swoich wierzytelności.

Warto również zwrócić uwagę na dostrzegalność skutku zawieszenia możliwości prowadzenia postępowań egzekucyjnych z perspektywy wierzycieli. To, co jest niewątpliwym atrybutem dla dłużnika w stanie zagrożenia niewypłacalnością, niekoniecznie wiąże się ze znaczącym pogorszeniem sytuacji wierzyciela. Po pierwsze, przepisy ustawy COVID przewidują zawieszenie czynności egzekucyjnych i brak możliwości podejmowania nowych, a nie ich umorzenie. W praktyce oznacza to, że przez czas trwania uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego nie będą podejmowane czynności komornicze, windykacyjne, nie będą rosły koszty egzekucji. W przypadku, kiedy nie dojdzie do zawarcia układu, wszystkie zawieszone czynności mogą zostać podjęte na nowo. Z punktu widzenia wierzycieli nastąpi więc przerwa w możliwości prowadzenia działań egzekucyjnych, jednak żadne inne ograniczenie nie będzie miało miejsca.

Nie bez znaczenia jest w tej sytuacji również fakt, jak wygląda standardowy przebieg czynności egzekucyjnych. W większości przypadków są to czynności, których przebieg i czas trwania znacząco przekracza okres 4 miesięcy, a w wielu przypadkach już w momencie otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego dłużnik nie posiada środków finansowych, które pozwoliłyby mu na szybkie zaspokojenie roszczeń wierzycieli i konieczne jest przeprowadzenie czynności egzekucyjnych z jego majątku. Biorąc pod uwagę zarówno czas potrzebny na przeprowadzenie tych czynności jak i działania dłużnika, który zmierza do odroczenia wykonalności i wykorzystania dostępnych możliwości zabezpieczenia własnego majątku,

okres 4 miesięcy nie wydaje się zatem czasem zbyt długim.

Z drugiej strony, w przypadku, kiedy dojdzie do zawarcia układu i jego zatwierdzenia przez sąd, wierzyciele otrzymają nowe zasady uregulowania ich wierzytelności. Dotychczasowe tytuły egzekucyjne tracą swoją moc i do momentu, kiedy dłużnik wykonuje układ obowiązują zasady ustalone i potwierdzone w treści samego układu. Oznacza to w wielu przypadkach zmniejszenie kwoty, jakiej może dochodzić dłużnik, umorzenie odsetek czy rozłożenie płatności w czasie. Jednak w zamian za te ograniczenia wierzyciel może zyskać większy stopień prawdopodobieństwa spłaty kwot wskazanych w układzie niż w przypadku ich dochodzenia na zasadach ogólnych. Przestanką, którą często słusznie kierują się wierzyciele wypowiadając się w sprawie możliwości zawarcia układu jest ocena czy dłużnik posiada majątek pozwalający na zabezpieczenie ich roszczeń w przypadku ewentualnego postępowania upadłościowego.

3. Zabezpieczenie interesów wierzycieli w świetle przepisów prawa restrukturyzacyjnego

Gwarancje ochrony interesów wierzycieli wynikają również bezpośrednio z treści p.r. Podstawowe przepisy, jakie należy wskazać w tym zakresie dotyczą zasad zatwierdzania układu i możliwości odmowy zatwierdzenia układu przez sąd. Wszystkie postępowania restrukturyzacyjne, z wyłączeniem postępowania o zatwierdzenie układu, wymagają formalnego wszczęcia i wydania w tym przedmiocie postanowienia przez sąd. Gwarancją ochrony słusznych praw wierzycieli jest wspomniany art. 8 ust. 1 p.r., zgodnie z którym sąd odmówi otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego, jeżeli jego skutkiem byłoby pokrzywdzenie wierzycieli. Zasada ta doznaje pewnego ograniczenia w przypadku postępo-

wania o zatwierdzenie układu, jednak i w tym zakresie przepisy ustawy COVID przewidują rozwiązanie, które pozwala na przeciwdziałanie pokrzywdzeniu wierzycieli, o czym była mowa wcześniej.

W przypadku niniejszej analizy wskazane jest jednak odniesienie się do rozwiązań dotyczących bezpośrednio postępowania o zatwierdzenie układu. Tego rodzaju rozwiązania znajdują zastosowanie przede wszystkim na etapie kontroli sądowej, następującej już po złożeniu przez dłużnika wniosku o zatwierdzenie układu.

Zasada równego traktowania wierzycieli, wynikająca z art. 162 p.r., odnosi się bezpośrednio do sposobu formułowania propozycji układowych. Zgodnie z tą regułą wszyscy wierzyciele dłużnika powinni być traktowani w równy sposób, natomiast w przypadku podziału wierzycieli na grupy – zasada ta powinna być stosowana do danej kategorii interesów. Dopuszczalna jest zatem sytuacja, w której składane są różnej treści propozycje układowe dla poszczególnych wyodrębnionych kategorii interesów. Kluczowe jest jednak, aby propozycje układowe zróżnicowane w różnych grupach były sformułowane w sposób adekwatny do danej kategorii interesu. Często spotykanym sformułowaniem rozróżnienia poszczególnych kategorii interesu jest wskazanie danych grup w odniesieniu do wartości wierzytelności przysługujących wierzycielom. Jest to uzasadnione przede wszystkim z punktu widzenia dłużnika, który stara się ocenić realne szanse rozłożenia różnych wierzytelności w czasie, uwzględniając możliwości pozyskania finansowania przez jego przedsiębiorstwo.

Obecnie dość ugruntowany jest pogląd, że nie jest dopuszczalne sztuczne tworzenie osobnej kategorii interesów, co mogłoby prowadzić do nieuzasadnionego uprzywilejowania niektórych wierzycieli.

cieli czy pokrzywdzenia innych. W przypadku dokonania podziału na grupy, gdyby jedna z grup wierzycieli miała warunki układowe dalece mniej korzystne niż pozostałe grupy, można postawić w takiej sytuacji zarzut naruszenia zasady równego traktowania wierzycieli⁵.

Należy w tym przypadku zwracać uwagę na intencje, jakimi kierowano się wyodrębniając poszczególne kategorie interesu oraz sprawdzać, czy została zachowana zasada proporcjonalności. Nie ma zatem przeciwwskazań, aby kategoria interesu obejmowała wyłącznie jedną pozycję, kluczowym aspektem wymagającym kontroli jest ustalenie czy dłużnik nie kierował się zamiarem sztucznego stworzenia bardzo korzystnych warunków dla jednego z wierzycieli, którego z jakiegoś powodu faworyzuje. To na dłużniku spoczywa ryzyko niewłaściwego w tym zakresie sformułowania propozycji układowych oraz postawienia takiego zarzutu co do przedstawionych propozycji układowych.

Formułowanie propozycji układowych jest etapem, na jakim odbywa się faktycznie istotna część procesu restrukturyzacyjnego i w tej właśnie fazie istnieje prawdopodobieństwo realnego pokrzywdzenia wierzycieli, szczególnie tych, którzy mogliby zostać przegłosowani. W przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego pojawia się wątpliwość, czy znajdzie zastosowanie zasada z art. 165 ust. 2 p.r., zgodnie z którą sąd może odmówić zatwierdzenia układu, jeżeli jego warunki są rażąco krzywdzące dla wierzycieli, którzy głosowali przeciw układowi i zgłosili zastrzeżenia. W uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym nie przewidziano odrębnego trybu zgłaszania sprzeciwów.

Wydaje się zatem, że w uproszczonym postępowaniu restrukturyzacyjnym, w przypadku formułowania propozycji układowych istotne znaczenie może mieć aktywny kontakt wierzycieli z dłużnikiem, który pomoże wypracować odpowiedni kompromis. Finalnie, immanentnym uprawnieniem wierzyciela jest wykonanie prawa głosu nad układem,

a zatem w sytuacji, kiedy nie jest on usatysfakcjonowany z zaadresowanej propozycji układowej, głosuje przeciwko układowi, mając do dyspozycji w większości przypadków dość kompleksową wiedzę na temat sytuacji dłużnika i realności dochodzenia należności np. w postępowaniu upadłościowym.

4. Podsumowanie

Ochrona praw wierzycieli w każdym postępowaniu restrukturyzacyjnym jest jednym z istotnych warunków, jaki powinien być zapewniony i w każdej z procedur ma to miejsce. Nie inaczej jest w przypadku uproszczonego postępowania restrukturyzacyjnego. Przepisy ustawy COVID w połączeniu z bazowymi rozwiązaniami opartymi na treści regulacji p.r. wydają się nie odbiegać od tej reguły. Pomimo bardzo uproszczonej formy tego postępowania wydaje się, że ustawodawca znalazł obiektywne, rozsądne rozwiązania, które przy dużym stopniu ułatwienia możliwości zrestrukturyzowania działalności dłużnika w należyty sposób gwarantują zachowanie praw wierzyciela.

5 R. Adamus, *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz 2019*, wyd. 2, 2019.

Summary

Leszek Dutkiewicz

Protection of creditors' rights in simplified restructuring proceedings

From July 2020, it is possible to conduct the procedure for approval of an arrangement in a simplified, accelerated procedure. The entry into force of these provisions resulted in a significant increase in interest in the possibility of concluding an agreement in this procedure.

One of the key differences between this procedure (which is in fact a variant of an arrangement procedure) is the possibility of suspending enforcement activities for the duration of the procedure. For this reason, the new simplified procedure turned out to be a solution that was quickly gaining popularity among debtors - this is best evidenced by the number of several dozen proceedings that were started within just one month of the new regulations coming into force. In this study, the author analyzes the new regulation from the creditor's point of view, trying to obtain information on how the creditor's interests are protected in these proceedings.

Damian Kuszewski

Konsultant podatkowy Russell Bedford Poland sp. z o.o. Autor jest absolwentem Szkoły Głównej Handlowej na kierunku Finanse i Rachunkowość, a obecnie studentem Wydziału Prawa na SWPS. Od 2018 r. związany z Russell Bedford Poland sp. z o.o. Przedmiotem jego zainteresowań zawodowych jest prawo podatkowe, a w szczególności zagadnienia dokumentacji cen transferowych. Dowodem pogłębiania wiedzy w tym zakresie jest certyfikat TPE od The Institute of International Tax Law and Finance.

Słowa kluczowe: podatki, VAT, SLIM VAT, podatek dochodowy, faktury korygujące, eksport, stawka 0%, kursy walut, odliczenie podatku, deklaracje VAT, usługi noclegowe, prezenty małej wartości, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

PROJEKT SLIM VAT

Przejrzysty. Prosty. Przyjazny. Te hasła stały się podstawą polityki podatkowej, jaką zaprezentowało Ministerstwo Finansów w 2018 r. Jej głównym założeniem było doprowadzenie do uproszczenia prawa w zakresie podatków dochodowych. Po zaproponowanych zmianach w ustawie z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa¹ (dalej o.p.) oraz podatkach dochodowych od osób prawnych i fizycznych przyszedł czas na odchudzenie ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług² (dalej: u.p.t.u.). Ma to nastąpić po wprowadzeniu w tej regulacji pakietu zmian od 1 stycznia 2021 roku. Autor w niniejszym opracowaniu omawia charakter tych zmian w porównaniu z obecnie obowiązującymi przepisami.

1. Wprowadzenie

Projekt zakładający zmiany w u.p.t.u., jak również w prawie bankowym, został opublikowany 18 sierpnia 2020 r. na stronach Rządowego Centrum Legislacji³. Ministerstwo Finansów miesiąc wcześniej zamieściło komunikat⁴ odnośnie do wdrożenia takiego projektu pod nazwą „SLIM VAT”, w którym zapowiedziane zostały jego główne elementy. Zakładał on wprowadzenie trwałych zmian ułatwiających działania firmom z segmentu MŚP. Zgodnie ze słowami ministra finansów Tadeusza Kościńskiego „W MF zrobiliśmy audyt obowiązków podatników, tak by wyeliminować lub zredukować te, które stanowią barierę dla rozwoju polskiej przedsiębiorczości”⁵.

Nazwa projektu jest akronimem słów Simple, local and modern. Ma on oznaczać „prosty w obsłudze, dostosowany do lokalnej specyfiki państwa, w którym funkcjonuje. Jest to też podatek nowoczesny, w którym wdrażanie kolejnych rozwiązań technologicznych i e-usług administracji łączy się ze zmniejszaniem obowiązków ciążących na podatnikach”⁶. Jest to może określenie nieco na wyrost, biorąc pod uwagę, że projekt zakłada raczej drobne ułatwienia niż rewolucyjne podejście, ale należy

pochwalić krok w dobrą stronę. Nawet jeżeli na razie opiera się on wyłącznie na wybranej polityce postępowania oraz jej założeniach. Zostały one zawarte w czterech hasłach:

1. proste fakturowanie,
2. ułatwienia dla eksporterów,
3. wspólne kursy wymiany,
4. korzyści finansowe.

Omówienie powyższych haseł stanowi przedmiot niniejszego artykułu. Ustawa VAT jest jedną z częściej zmienianych regulacji w polskim systemie prawnym. W ciągu ponad 25 lat od czasu jej uchwalenia w 1993 r. praktycznie w każdym roku dochodziło do istotnych dla podatników nowelizacji oraz do mnóstwa mniejszych. Trudno rozpatrywać czy proponowany przez Ministerstwo projekt będzie można zaliczyć do tych z kategorii znaczących czy mniej ważnych. Prawda jest taka, że ustawy podatkowe stanowią jeden z najtrudniejszych działów prawa, a ich stopień skomplikowania powoduje, że podatnicy rezygnują z prób ich czytania i opierają się bardziej na poradnikach albo podsumowaniach. Dlatego właśnie z uwagą i nadzieją należy wypatrywać jakichkolwiek prób uproszczenia prawa podatkowego.

1 T.j. Dz.U. 2020 poz. 1325.

2 T.j. Dz.U. 2020 poz. 106 z późn. zm.

3 Projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy - Prawo bankowe (dalej: ustawa nowelizująca), opublikowany przez Rządowe Centrum Legislacji 18 sierpnia 2020 r.

4 <https://www.gov.pl/web/finanse/slim-vat--uproszczenie-i-unowociesnienie-rozliczen-vat>.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*.

W projekcie, który ostatecznie został udostępniony na potrzeby konsultacji i opiniowania, poza samymi zmianami wprowadzającymi pakiet SLIM VAT, znalazły się także inne w zakresie:

- rozwiązań o charakterze doprecyzującym i uzupełniającym w stosunku do niektórych konstrukcji prawnych w podatku od towarów i usług,
- systemu zwrotu podatku podróżnym (tax free).

2. Proste fakturowanie

Zmiany w tej kwestii dotyczą uznawania zwiększenia lub zmniejszenia podstawy opodatkowania podatkiem VAT na skutek wystawienia faktur korygujących. W projekcie zajęto się zarówno unormowaniem momentu uwzględniania faktury korygującej in plus, jak i ułatwieniem w zakresie faktury korygującej in minus.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym nie ma jednolicie ustanowionej normy prawnej, dyktującej moment zaliczenia podatku VAT wynikającego z faktury korygującej in plus. Podatnicy w tym zakresie mogą opierać się wyłącznie na linii orzeczniczej, która, jak to zwykle bywa, nie jest w tej kwestii jednolita. Analizując interpretacje organów skarbowych można zauważyć dwa podstawowe podejścia do tej kwestii. Zgodnie z jednym z nich należy każdorazowo uwzględniać fakturę korygującą in plus w rozliczeniu za okres wystawienia faktury pierwotnej⁷, co rodzi konsekwencję zapłacenia odpowiedniej wartości odsetek. Drugie podejście, pojawiające się także w większości rozstrzygnięć są-

dowych, uzależnia moment uwzględnienia faktury korygującej od podstaw jej dokonania. Zgodnie z tym poglądem, jeżeli faktura korygująca wystawiona jest z powodów związanych z transakcją, jak np. pomyłką rachunkową, to faktura ta powinna być rozliczona w terminie faktury pierwotnej. Jeśli jednak dochodzi do podwyższenia ceny po wystawieniu faktury z innych przyczyn, np. zwiększenia kosztów transportu, albo wartości sprzedanego towaru, to rozlicza się ją na bieżąco. Faktura korygująca wystawiana jest bowiem zasadniczo z powodu okoliczności, które zaistniały po dokonaniu pierwotnej sprzedaży.

Zaproponowany projekt ma uściślić i zapewnić większą pewność podatnikom w tym zakresie. Do u.p.t.u. wprowadzone mają być w art. 29a ustępy 17 i 18, głoszące:

„17. W przypadku, gdy podstawa opodatkowania ulega zwiększeniu, korekty tej podstawy dokonuje się w rozliczeniu za okres, w którym zaistniała przyczyna zwiększenia podstawy opodatkowania.

18. W przypadku eksportu towarów zwiększenie podstawy opodatkowania, o którym mowa w ust. 17, następuje nie wcześniej niż w deklaracji podatkowej składanej za okres rozliczeniowy, w którym wykazany został ten eksport”.

Jak zatem można zauważyć, Ministerstwo Finansów zdecydowało się zaimplementować do ustawy normę do tej pory występującą jedynie w interpretacjach oraz orzecznictwie podatkowym. W uzasadnieniu do projektu ustawy⁸ wskazano również możliwe interpretacje proponowanego rozwią-

zania, które są zgodne z wypracowanym i opisanym powyżej podejściem.

Warto jednak nadmienić, że w przypadku wykrycia błędu w fakturze pierwotnej, w późniejszych okresach rodzić to będzie również obowiązek zwiększenia podstawy opodatkowania rozliczanej faktury korygującej w deklaracji za okres, w którym została wykazana faktura pierwotna. Nie można zatem w takim wypadku uznać, że skoro doszło do stwierdzenia pomyłki w okresie późniejszym, to wtedy należy dokonać rozliczenia faktury korygującej, gdyż podstawa jej wystawienia jest „pierwotnie” związana z oryginalną fakturą sprzedaży.

W przypadku faktur korygujących in minus zdecydowano się zrezygnować z uciążliwego obowiązku oczekiwania na potwierdzenie otrzymania faktury korygującej przez nabywcę. Do tej pory taką fakturę można było wystawić na podstawie art. 29a ust. 10⁹, z zastrzeżeniem z ust. 13., określającego możliwość obniżenia podstawy opodatkowania w deklaracji wyłącznie w przypadku posiadania odpowiedniego potwierdzenia otrzymania faktury korygującej przez nabywcę¹⁰. W wielu przypadkach powodowało to przesunięcie takiego obniżenia na kolejne okresy rozliczeniowe z powodu opieszałości kontrahentów z wysyłaniem potwierdzeń albo opóźnień w ich dostarczaniu. W tym celu znowelizowano art. 29a ust. 13¹¹, zmieniając obowiązek posiadania potwierdzenia na posiadanie dokumentacji, z której wynika „że uzgodnił z nabywcą towaru lub usługobiorcą warunki obniżenia podstawy opodatkowania dla dostawy tych towarów lub świadczenia tych

7 Na przykład interpretacja Dyrektora Izby Skarbowej w Bydgoszczy z 28 września 2009 r., sygn. nr ITPP2/443-540/09/AW oraz interpretacja Dyrektora Izby Skarbowej w Katowicach z 16 stycznia 2009 r., sygn. nr IBPP2/443-1043/08/LŻ.

8 Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz ustawy - Prawo bankowe (dalej: uzasadnienie ustawy nowelizującej), opublikowane przez Rządowe Centrum Legislacji 18 sierpnia 2020 r.

9 *Ibidem*.

10 Ustawa nie regulowała formy takiego potwierdzenia, ale musiało z niego jasno wynikać, że faktura korygująca dotarła do kontrahenta.

11 Uzasadnienie ustawy nowelizującej.

usług określone w fakturze korygującej i faktura ta jest zgodna z posiadaną dokumentacją¹².

Może to znacznie przyspieszyć ujmowanie obniżonej podstawy opodatkowania w deklaracjach, gdyż warunki opisane w nowelizacji spełni np. wymiana wiadomości e-mailowych pomiędzy podatnikiem a kontrahentem¹³. W tym samym okresie obowiązek ten pojawi się również po stronie nabywcy, zgodnie ze znowelizowanym art. 86 ust. 19a¹⁴.

3. Wspólne kursy walut

Projekt zmian w u.p.t.u. wprowadza również możliwość ujednolicenia stosowania kursów walut obcych w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatków dochodowych. W praktyce działalności gospodarczych do tej pory zdarzały się bowiem takie sytuacje, w których podatnik musiał zastosować różne kursy na potrzeby tych podatków.

Wynika to oczywiście z różnego podejścia w tym względzie zapisów w ustawach o podatkach dochodowych i u.p.t.u. Zgodnie z ustawą z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej: u.p.d.o.p.)¹⁵ przychody w walutach obcych przelicza się na złote zgodnie z kursem średnim ogłoszonym przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień uzyskania przychodu¹⁶. W przepisach u.p.t.u. sposób przeliczania waluty określony jest w art. 31a. Różnice pomiędzy obydwoma aktami prawnymi pojawiają się zwłaszcza w przypadku,

gdy podatnik wystawia fakturę przed powstaniem obowiązku podatkowego. Zgodnie bowiem z u.p.t.u. przeliczenia na złote „dokonuje się według kursu średniego danej waluty obcej ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na ostatni dzień roboczy poprzedzający dzień wystawienia faktury”¹⁷. W takim przypadku jednak u.p.d.o.p. rozpoznaje taki przychód w momencie świadczenia usługi lub dokonania dostawy towaru¹⁸.

Przykład

Spółka dokonuje sprzedaży towarów w walucie obcej. Wydanie towarów kontrahentowi następuje 15 września, natomiast wystawienie faktury – 21 września. Zgodnie z przepisami podatkowymi kurs na potrzeby u.p.t.u. będzie występował z dnia poprzedzającego wystawienie faktury, a więc 20 września. W podatku dochodowym obowiązek podatkowy powstaje z chwilą wydania towarów, zatem spółka będzie musiała zastosować kurs z 14 września. Jest to oczywiście sytuacja mało praktyczna i uciążliwa dla podatników, a dodatkowo rodząca prawdopodobieństwo omyłki w przeliczaniu faktur walutowych, co może być szczególnie istotne u podatników, których większość działalności dokonywana jest w walutach obcych.

Ustandaryzowane zasady mają w założeniu być bardziej przejrzyste oraz skrócić czas potrzebny na przeliczenie faktur wg kursów wskazanych w odpowiednich przepisach ustaw podatkowych. Zgodnie z projektem

zmian u.p.t.u. podatnik będzie mógł wybrać, na potrzeby rozliczenia podatku VAT, zasady przeliczania kursu walut występujące w przepisach o podatkach dochodowych. Będzie jednak musiał stosować wybrany sposób przeliczenia przez okres co najmniej 12 kolejnych miesięcy.

W art. 31a po ust. 2 dodane zostaną ust. 2a-2d. w brzmieniu:

„2a. Kwoty stosowane do określenia podstawy opodatkowania wyrażone w walucie obcej mogą być przeliczane przez podatnika na złote zgodnie z zasadami przeliczania przychodu, wynikającymi z przepisów o podatku dochodowym, obowiązującymi tego podatnika na potrzeby rozliczania danej transakcji.

2b. Podatnik, który wybrał zasady przeliczania, o których mowa w ust. 2a, jest obowiązany do ich stosowania przez co najmniej 12 kolejnych miesięcy licząc od początku miesiąca, w którym je wybrał.

2c. W przypadku rezygnacji z zasad przeliczania, o których mowa w ust. 2a, podatnik jest obowiązany do stosowania zasad przeliczania, o których mowa w ust. 1 lub 2, przez co najmniej 12 kolejnych miesięcy licząc od początku miesiąca następującego po miesiącu, w którym zrezygnował z zasad przeliczania, o których mowa w ust. 2a.

2d. W przypadku gdy w okresie stosowania zasad przeliczania, o których mowa w ust. 2a, podatnik dokona transakcji niepodlegającej przeliczeniu zgodnie

12 Art. 1 pkt 3 ustawy nowelizującej.

13 W uzasadnieniu projektu wymienione są również takie formy komunikacji z kontrahentem, jak: dokumenty handlowe, w tym aneksy do umów, korespondencja handlowa, dowody zapłaty itp.

14 „W przypadku, o którym mowa w art. 29a ust. 13 i 14, nabywca towaru lub usługi jest obowiązany do zmniejszenia kwoty podatku naliczonego w rozliczeniu za okres, w którym warunki obniżenia podstawy opodatkowania dla dostawy towarów lub świadczenia usług określone w fakturze korygującej zostały uzgodnione”, u.p.t.u.

15 Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, t.j. Dz.U. 2020 poz. 1406, dalej: u.p.d.o.p. Przepisy ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. 2020 poz. 1426 z późn. zm., dalej: u.p.d.o.f.) są tożsame wobec przepisów u.p.d.o.p.

16 Art. 12 ust. 2 u.p.d.o.p.

17 Art. 31 ust. 2 u.p.t.u.

18 Art. 12 ust. 3a u.p.d.o.p.

z tymi zasadami, jest on obowiązany do zastosowania dla tej transakcji zasad przeliczenia, o których mowa w ust. 1 lub 2¹⁹.

Jak zatem wynika z założeń projektu, to rozwiązanie ma polegać na dobrowolności stosowania go przez podatników. Przewiduje ono również sytuację, w której podatek nie będzie mógł zastosować zasad przewidzianych w ustawach o podatkach dochodowych. Może ona nastąpić przy rozliczaniu np. wewnątrzwspólnotowego nabycia towarów lub nabycia usług, dla których zobowiązanym do rozliczenia pozostaje nabywca. Zgodnie z nowo dodanym ust. 2d., w takiej sytuacji zobowiązany jest do stosowania zasad, o jakich mowa w art. 31a ust. 1 i 2 u.p.t.u.

4. Ułatwienia dla eksporterów

W projekcie zapowiada się również spore ułatwienia dla eksporterów towarów odnośnie do stosowania stawki 0%, szczególnie przy dostawach długoterminowych. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 41 ust. 9a u.p.t.u. „Jeżeli podatek otrzymał całość lub część zapłaty przed dokonaniem dostawy towarów, stawkę podatku 0% w eksporcie towarów stosuje się w odniesieniu do otrzymanej zapłaty, pod warunkiem, że wywóz towarów nastąpi w terminie 2 miesięcy, licząc od końca miesiąca, w którym podatek otrzymał tę zapłatę, oraz podatek w tym terminie otrzymał dokument, o którym mowa w ust. 6²⁰”. Jest nim dokument potwierdzający wywóz towaru poza terytorium Unii Europejskiej. Katalog takich dokumentów zawarty jest w ust. 6a wzmiankowanego artykułu, ale należy podkreślić, że nie jest to katalog zamknięty, na co wskazuje człon „w szczególności”. Zdaniem organów skarbowych w celu udokumento-

wania eksportu towarów podatek może posłużyć się każdym dokumentem, który w sposób jednoznaczny i niebudzący wątpliwości potwierdzi taki wywóz¹⁹.

Istotne w projektowanej nowelizacji jest wydłużenie terminu na dostarczenie takiego potwierdzenia z dwóch do sześciu miesięcy²⁰. Umożliwi to większemu gronu eksporterów stosowanie stawki 0% bez dokonywania zbędnych korekt deklaracji.

5. Korzyści finansowe

Wśród zmian określonych w prezentacji projektu jako korzyści finansowe, zamieszczono kilka pomniejszych, a mianowicie:

- wydłużenie terminu do odliczenia VAT na bieżąco do czterech miesięcy,
- zwiększenie limitu na prezenty o małej wartości,
- odliczenie VAT z faktur za nabycie usług noclegowych w celu ich odsprzedaży.

Wydłużenie terminu odliczenia związane jest ze zmianą ogólnej zasady dotyczącej prawa do odliczenia podatku naliczonego, określonej w art. 86 ust. 1 u.p.t.u. Wskazuje ona zakres, w jakim podatek może odliczyć wartość podatku naliczonego od wartości podatku należnego. Terminy skorzystania z tego prawa są ujęte w art. 86 ust. 10b-10i u.p.t.u., w których zależnie od rodzaju transakcji i statusu podatnika wprowadzone zostały warunki, jakich spełnienie jest obligatoryjne, aby móc skorzystać z prawa do odliczenia. Jeżeli jednak podatek, z różnych powodów, nie skorzystał z tego prawa w odpowiednim okresie rozliczeniowym, ust. 11 tego artykułu daje mu możliwość (odnośnie do terminów określonych w ustępach 10, 10d i 10e) dokonania tego

za jeden z dwóch kolejnych okresów rozliczeniowych. W przypadku niewykorzystania i tej możliwości, obniżenie podatku należnego można zastosować tylko poprzez korektę właściwej deklaracji podatkowej, nie później jednak niż w ciągu 5 lat, licząc od początku roku, w którym powstało prawo do tego obniżenia²¹.

Zmiana proponowana przez Ministerstwo ma polegać na zwiększeniu tego okresu do jednego z trzech kolejnych okresów rozliczeniowych. Zmiana wydłuży zatem podatnikom rozliczającym się miesięcznie efektywnie czas na dokonanie odliczenia łącznie do 4 miesięcy. Nie będzie to dotyczyć podatników dokonujących kwartalnych rozliczeń z tytułu VAT. Ma to na celu głównie zniwelowanie ilości korekt deklaracji wynikających jedynie z upływu okresu, w którym podatek miał prawo do odliczenia VAT z faktur.

Kolejną zmianą będzie zwiększenie limitu dla prezentów małej wartości nieewidencjonowanych, opisanych w art. 7 ust. 4 pkt 2 u.p.t.u. Warto przypomnieć, że chociaż za dostawę towarów uważa się w ustawie przekazanie lub zużycie towarów na cele osobiste podatnika lub jego pracowników, w tym byłych pracowników, wspólników, udziałowców, akcjonariuszy, członków spółdzielni i ich domowników, członków organów stanowiących osób prawnych, członków stowarzyszenia, jak również wszelkie inne darowizny, jeżeli podatnikowi przysługiwało, w całości lub w części, prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego z tytułu nabycia, importu lub wytworzenia tych towarów lub ich części składowych²², to jednak wyjątek w tym zakresie stanowi przekazanie prezentów o niskich wartościach.

19 Por. interpretację indywidualną Dyrektora KIS z 13 sierpnia 2018 r., sygn. nr. 0112-KDIL1-3.4012.388. 2018.2.PR.

20 Art. 1 pkt 6 ustawy nowelizującej.

21 Art. 86 ust. 13 u.p.t.u.

22. Art. 7 ust. 2 u.p.t.u.

W u.p.t.u. wyróżnia się dwie kategorie takich prezentów, do wartości 10 zł, jeżeli ich przekazania nie ujmuje się w odpowiedniej ewidencji pozwalającej na ustalenie tożsamości tych osób, oraz do wartości 100 zł, odnośnie do prezentów ewidencjonowanych. Ustawodawca postanowił dostosować ten przepis do zmieniających się warunków rynkowych, m.in. inflacji, i podwyższyć limit prezentów nieewidencjonowanych do wartości 20 zł. Jest to o tyle istotne, że wartość ta nie zmieniła się od 1 stycznia 2009 r. Nie podano jednak uzasadnienia, dlaczego nie doszło do zmiany wartości prezentów ewidencjonowanych. Jedyną przekazaną informacją w uzasadnieniu ustawy nowelizacyjnej jest stwierdzenie, że „proponowana zmiana umożliwi lepsze promowanie polskich towarów i usług zarówno w kraju, jak i zagranicą”.

Najciekawszą zmianą spośród opisanych w tej kategorii jest zdecydowanie się na umożliwienie podmiotom odliczania podatku naliczonego z tytułu nabycia usług noclegowych w celu dalszej odsprzedaży. W obecnym stanie prawnym, zgodnie z art. 88 ust. 1 pkt 4 u.p.t.u., obniżania kwot lub zwrotu różnicy podatku należnego nie stosuje się do nabywanych przez podatnika usług noclegowych i gastronomicznych, z wyjątkiem nabycia gotowych

posiłków przeznaczonych dla pasażerów przez podatników świadczących usługi przewozu osób. Chociaż Ministerstwo przekazuje w komunikacie, że „zmiana jest odpowiedzią na potrzeby rynku”²³, to bliższe prawdy byłoby stwierdzenie, że została ona wymuszona niedostosowaniem tej normy do prawa unijnego.

Potwierdzone to zostało w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 2 maja 2019 r. w sprawie C-225/18 Grupy Lotos oraz wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 11 września 2019 r.²⁴. W sprawie tej Grupa Lotos sprzeciwiała się stanowisku organów skarbowych, które uniemożliwiały jej stosownego odliczenia podatku naliczonego z tytułu zakupu usług hotelowych, które następnie były odsprzedawane podmiotom Grupy.

Projektowana zmiana polega na zezwoleniu na odliczenie VAT naliczonego od usług noclegowych nabytych przez podatników wyłącznie w celu ich dalszej odsprzedaży, czyli refaktury usług. Inne nabycia usług noclegowych nie zezwolą na podobne odliczenie. Co więcej: „nie przewiduje się jednocześnie wprowadzenia takiego rozwiązania w odniesieniu do usług gastronomicznych. Wynika to z innej specyfiki tych świadczeń”²⁵.

Rozwiązanie to nie obejmuje usług nabywanych przez podatników z sektora branży turystycznej, rozliczanych obligatoryjnie w systemie VAT-marża, dla których zastosowanie znajdą specjalne przepisy wyłączenia z możliwości odliczenia na podstawie art. 119 ust. 4 u.p.t.u.

6. Podsumowanie

„SLIM VAT” jest pakietem rozwiązań, którego głównym celem są ułatwienia dla przedsiębiorców w zakresie podatku VAT. Zmiany są nastawione przede wszystkim na ujednolicenie i uproszczenie rozliczeń. Trudno jednak nie zauważyć, że nazwa została nadana nieco na wyrost, a proponowane nowelizacje nie są aż tak istotne, jak próbuje nas przekonać resort finansów.

Podkreślić jednak trzeba, że opisany tu projekt jest obecnie na etapie konsultacji społecznych oraz opiniowania i może jeszcze ulec nieprzewidzianym modyfikacjom. Warto zatem skupić się – zamiast na samych rozwiązaniach, które z pewnością będą wyczekiwane przez podatników – na obranym przez ustawodawcę kierunku wprowadzanych zmian. Nawet bowiem tak mały krok może być zapowiedzią większych zmian, które ostatecznie pozwolą na dalsze uproszczenia prawa podatkowego.

²³ <https://www.gov.pl/web/finanse/slim-vat-uproszczenie-i-unowoczesnienie-rozliczen-vat>.

²⁴ Sygn. akt I FSK 2084/15.

²⁵ Uzasadnienie ustawy nowelizującej, s. 16.

Summary

Damian Kuszewski

Project SLIM VAT

The subject of this article is presentation of new draft amendment to the VAT act. It presents a complex overview of the subject with comparison to the applicable law. The purpose of this article is to present possible changes in the VAT act, their implications for taxpayers and reason behind such changes.

KRAJOWY STANDARD RACHUNKOWOŚCI NR 6 „REZERWY, BIERNE ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE KOSZTÓW, ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE” – OMÓWIENIE WYBRANYCH POSTANOWIEŃ

Artykuł 1 ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości¹ (dalej: u.o.r.) określa zasady dotyczące rachunkowości oraz wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Z powyższego wynika, iż jest to niezbędny akt prawny, regulujący kwestię prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz innych czynności związanych z działalnością rachunkową. Jednakże, jak wskazuje dalsza część ustawy, nie jest ona jedynym takim aktem. Artykuł 10 ust. 3 u.o.r. stanowi bowiem, iż: „W sprawach nieuregulowanych przepisami ustawy, przyjmując zasady (politykę) rachunkowości, jednostki mogą stosować krajowe standardy rachunkowości wydane przez Komitet Standardów Rachunkowości. W przypadku braku odpowiedniego standardu krajowego, jednostki, inne niż wymienione w art. 2 ust. 3, mogą stosować Międzynarodowe Standardy Rachunkowości” (dalej: MSR). Autor przedstawia w artykule najważniejsze aspekty stosowania Krajowego Standardu Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”.

1. Definicje zawarte w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 6

Przed omówieniem celów oraz kwestii poruszanych w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”² (dalej: KSR nr 6), warto przyrzeć się definicjom najważniejszych sformułowań użytych w tym dokumencie. W pkt. 2.1. KSR nr 6 znajdziemy definicję zobowiązań, która wprost odwołuje się do art. 3 ust. 1 pkt 20 u.o.r. Zgodnie z tym przepisem zobowiązaniami są „wynikające z przeszłych zdarzeń obowiązki wykonania świadczeń o wiarygodnie określonej wartości, które spowodują wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki”. W KSR

nr 6 podane są przykłady takich przeszłych zdarzeń, tzn. „sprzedaż produktów i towarów, zakup towarów, materiałów i usług, korzystanie z pracy najemnej, powstanie obowiązku podatkowego”. Zaś jako przykładowe świadczenia są wymienione „zapłata, wydanie lub naprawa towarów bądź produktów, usunięcie szkód”.

W pkt. 2.2. KSR nr 6 przedstawiona jest definicja rezerw, w której ponownie następuje odwołanie do u.o.r., tym razem do art. 3 ust. 1 pkt 21. Według tego przepisu rezerwy są to „zobowiązania, których termin wymagalności lub kwota nie są pewne”. Wedle dalszych wyjaśnień ujętych w pkt. 2.2. KSR nr 6: „Rezerwy tworzy się zgodnie z obowiązkiem prawnym lub zwyczajowo oczekiwanym

Michał Zdanowski

Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, absolwent Podyplomowego Studium Podatków i Prawa Podatkowego Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów zdobywał doświadczenie w kancelariach zajmujących się sprawami podatkowymi. Specjalizuje się w tematyce cen transferowych.

Słowa kluczowe: rachunkowość, Krajowy Standard Rachunkowości nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”, KSR nr 6, rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe, ustawa o rachunkowości, MSR nr 19 „Świadczenia pracownicze”, MSR nr 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

1 T.j. Dz.U. 2019 poz. 351, z późn. zm.

2 W komunikacie nr 2 ministra finansów z 21 marca 2014 r. ogłoszona została uchwała Komitetu Standardów Rachunkowości w sprawie przyjęcia znowelizowanego Krajowego Standardu Rachunkowości Nr 6 „Rezerwy, bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, zobowiązania warunkowe”. Dostosowywała ona treść standardu do zmienionych zapisów MSR Nr 19 „Świadczenia pracownicze”. Wskutek tej nowelizacji straciła moc uchwała nr 7/08 Komitetu Standardów Rachunkowości z 14 października 2008 r. w sprawie przyjęcia KSR nr 6.

obowiązkiem handlowym, to jest wtedy, gdy występuje na tyle duże prawdopodobieństwo, że zajdzie konieczność wywiązania się jednostki z ciążącego na niej obowiązku, a koszty lub straty wymagające poniesienia dla wywiązania się z tego obowiązku są na tyle znaczące, że ich nieuwzględnienie w wyniku finansowym tego okresu, w którym obowiązek powstał, spowodowałoby istotne zniekształcenie obrazu sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego jednostki³. Warto wspomnieć w tym miejscu, iż powstanie „zobowiązania, na które uprzednio utworzono rezerwę, zmniejsza rezerwę. Niewykorzystane rezerwy, wobec zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, zwiększają na dzień, na który okazały się zbędne, odpowiednio pozostałe przychody operacyjne, przychody finansowe lub zyski nadzwyczajne”⁴.

W pkt. 2.3. KSR nr 6 mowa jest o biernych rozliczeniach międzyokresowych kosztów. Znajduje się tam odwołanie do art. 39 ust. 2 pkt 2 oraz art. 39 ust. 2a u.o.r. Zgodnie z pierwszym przepisem jednostki dokonują biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy, wynikających w szczególności (...) z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych,

a także przyszłych świadczeń wobec nieznanych osób, których kwotę można oszacować w sposób wiarygodny, mimo że data powstania zobowiązania nie jest jeszcze znana, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku. W art. 39 ust. 2a u.o.r. czytamy, że zobowiązania, o których mowa w ust. 2 pkt 2, wykazuje się w bilansie jako rezerwy na zobowiązania. Ujmując to prościej, pkt 2.3. KSR nr 6 definiuje bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów jako rezerwy związane bezpośrednio z działalnością operacyjną, czyli z wytwarzaniem, sprzedażą (i ogólniej handlem) i fazą posprzedażną oraz ogólnym zarządzaniem. Jest również doprecyzowane, iż gdy w KSR nr 6 jest mowa o biernych rozliczeniach międzyokresowych kosztów, to należy przez to rozumieć bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów będące rezerwami⁵.

W powyższym punkcie KSR nr 6 zostało również uszczegółowione, czego nie należy zaliczać do biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Są to przede wszystkim:

- „a) koszty wykonania jeszcze niezakończonych umów o usługi, w tym budowlane, o których mowa w KSR 3 „Niezakończone usługi budowlane”,
- b) zobowiązania wynikające z przyjętych przez jednostkę niefakturowanych dostaw i usług. Zalicza się je do zobowiązań z tytułu dostaw i usług, i to także wtedy, gdy ustalenie przez jednostkę dokładnej ilości i/lub ceny dostawy/usługi może wymagać szacunków”⁶.

Zobowiązanie warunkowe, według art. 3 ust. 1 pkt 28 u.o.r, to obowiązek wykonania świadczeń, których powstanie jest uzależnione od zaistnienia określonych zdarzeń. Punkt 2.4. KSR nr 6 precyzuje dodatkowo, iż tak długo, jak zobowiązania mają charakter warunkowy, nie są ujmowane w bilansie oraz rachunku zysków i strat.

2. Cele oraz zakres KSR nr 6

Celem KSR nr 6 jest: „określenie jednolitych zasad ujmowania w księgach rachunkowych rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych, jak też ich wyceny oraz kryteriów prezentacji i ujawniania w sprawozdaniu finansowym”⁷. Ujawnione informacje na temat rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów i zobowiązań warunkowych „umożliwiają użytkownikom sprawozdań finansowych właściwe zrozumienie ich charakteru, terminów, kwot i ich zmian oraz prawidłowe ustalenie kwot zobowiązań, w tym rezerw, wymagających wypływu aktywów, przez co przyczyniają się do rzetelnego i wiarygodnego odwzorowania sytuacji majątkowej, finansowej i wyniku finansowego jednostki sprawozdawczej”⁸. W związku z tym KSR nr 6 stanowi wyjaśnienie dla

3 KSR nr 6, pkt 2.2.

4 I. Olchowicz, A. Tłaczała, *Sprawozdawczość finansowa według krajowych i międzynarodowych standardów*, wydanie III zmienione i rozszerzone, wydawnictwo Difin, Warszawa 2015, s. 214.

5 To, kiedy są dokonywane czynne, a kiedy bierne rozliczenia międzyokresowe, zostało przedstawione w art. 39 ust. 1 i ust. 2 u.o.r.: „1. Jednostki dokonują czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych, 2. Jednostki dokonują biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy, wynikających w szczególności: 1) ze świadczeń wykonanych na rzecz jednostki przez kontrahentów jednostki, a kwotę zobowiązania można oszacować w sposób wiarygodny; 2) z obowiązku wykonania, związanych z bieżącą działalnością, przyszłych świadczeń na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych, a także przyszłych świadczeń wobec nieznanych osób, których kwotę można oszacować w sposób wiarygodny, mimo że data powstania zobowiązania nie jest jeszcze znana, w tym z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku. Zobowiązania ujęte jako bierne rozliczenia międzyokresowe i zasady ustalania ich wysokości powinny wynikać z uznanych zwyczajów handlowych”.

6 KSR nr 6, pkt 3.2.

7 KSR nr 6, pkt 1.1.

8 Tamże.

przepisów u.o.r. w powyższym zakresie, obejmujących art. 7 ust. 1 pkt 5 i ust. 2, art. 6 ust. 1 i 2 oraz art. 8 ust. 1 tej ustawy.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 u.o.r. „Poszczególne składniki aktywów i pasywów wycenia się stosując rzeczywiście poniesione na ich nabycie (wytworzenie) ceny (koszty), z zachowaniem zasady ostrożności. W szczególności należy w tym celu w wyniku finansowym, bez względu na jego wysokość, uwzględnić: (...) 5) rezerwy na znane jednostce ryzyko, grożące straty oraz skutki innych zdarzeń”. Natomiast w myśl ust. 2 „Zdarzenia, o których mowa w ust. 1, należy uwzględnić także wtedy, gdy zostaną one ujawnione między dniem bilansowym a dniem, w którym rzeczywiście następuje zamknięcie ksiąg rachunkowych”.

Artykuł 6 u.o.r. stanowi o zasadzie memoriału oraz o zasadzie współmierności. Zgodnie z ust. 1 tego przepisu: „W księgach rachunkowych jednostki należy ująć wszystkie osiągnięte, przypadające na jej rzecz przychody i obciążające ją koszty związane z tymi przychodami, dotyczące danego roku obrotowego, niezależnie od terminu ich zapłaty”. Powyższe stanowi zasadę memoriałową, która wymaga, „aby w księgach rachunkowych, a tym samym w sprawozdaniu finansowym były ujęte wszystkie zdarzenia gospodarcze, które miały miejsce w jednostce gospodarczej w danym okresie, a więc aby ich ujęcie było kompletne. Kompletność ujęcia procesów gospodarczych jest cechą oczywistą rachunkowości”⁹.

Natomiast ust. 2 art. 6 u.o.r. dotyczy zasady współmierności, zgodnie z którą dla zapewnienia współmierności przychodów i związanych z nimi kosztów, do aktywów lub pasywów dane-

go okresu sprawozdawczego zaliczane będą koszty lub przychody dotyczące przyszłych okresów oraz przypadające na ten okres sprawozdawczy koszty, które jeszcze nie zostały poniesione. „Ustalając wynik zgodnie z zasadą współmierności, np. za dany miesiąc, musimy wziąć pod uwagę koszty i przychody przypadające a właściwie na ten okres i ze sobą powiązane przedmiotowo”¹⁰. Ostatni przywołany wyżej przepis, tj. art. 8 ust. 1 u.o.r. przedstawia zasadę istotności. Zgodnie z nim, określając zasady (politykę) rachunkowości należy zapewnić wyodrębnienie w rachunkowości wszystkich zdarzeń istotnych do oceny sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostki, przy zachowaniu zasady ostrożności, o której mowa w art. 7.

Punkt 1.6. KSR nr 6 powołuje się również na Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe” oraz na Międzynarodowy Standard Rachunkowości nr 19 „Świadczenia pracownicze”. Zgodnie z tym punktem różnice pomiędzy KSR nr 6 a MSR nr 19 i MSR nr 37 polegają m.in. na:

- odmiennym traktowaniu rezerw na przyszłe świadczenia na rzecz pracowników, w tym świadczeń emerytalnych oraz rezerw tworzonych z tytułu napraw gwarancyjnych i rękojmi za sprzedane produkty długotrwałego użytku. W myśl KSR nr 6 takie rezerwy są traktowane na etapie ich ujmowania w ewidencji księgowej jako bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów, natomiast zgodnie z MSR nr 19 i MSR nr 37 są one zaliczane do kategorii rezerw,
- odmiennym ujęciu w ewidencji

księgowej rezerw. W myśl MSR nr 37 przy tworzeniu niektórych rezerw obciążane są koszty działalności operacyjnej. Zgodnie z KSR nr 6 rezerwy tworzone są w pozostałe koszty operacyjne, koszty finansowe lub straty nadzwyczajne, różnicach w definicji zobowiązań warunkowych. W myśl MSR nr 37 obejmują one nie tylko skutki wypełnienia możliwych obowiązków powstałych na skutek zdarzeń przeszłych, a których wystąpienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej liczby niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli jednostki, ale także wypełnienia obecnych obowiązków, powstałych na skutek zdarzeń przeszłych, które nie są jednak ujmowane w sprawozdaniu finansowym, ponieważ:

- nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków zawierających w sobie korzyści ekonomiczne w celu wypełnienia obowiązków lub
- nie można wystarczająco wiarygodnie wycenić kwoty koniecznej do wypełnienia obowiązków. Natomiast KSR nr 6 przewiduje, analogicznie jak MSR 37, sposób ujawniania w sprawozdaniu finansowym skutków wypełnienia takich obecnych obowiązków,
- różnicach dotyczących składników aktywów warunkowych, a dokładnie na tym, że nie są one przedmiotem zakresu KSR nr 6,
- ujęciach zysków i strat wynikających z aktuarnego przeszacowania zobowiązań z tytułu okre-

9 I. Olchowicz, *Podstawy rachunkowości. Wykład*. Tom 1, wydanie 8, wydawnictwo Difin, Warszawa, 2016, s. 30.
10 *Ibidem*, s. 32.

ślonych świadczeń po okresie zatrudnienia. Zgodnie z KSR nr 6 wymagane jest ujmowanie tych zysków i strat w rachunku zysków i strat. Natomiast w myśl MSR nr 19 wymagane jest ujmowanie w pozostałych całkowitych dochodach.

Zgodnie z wyżej przywołanym pkt. 1.6. KSR nr 6, źródłem rozbieżności w dwóch pierwszych powyższych punktach „jest odmienne kryterium uznawania rezerw i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów: w MSR kryterium tym jest stopień pewności realizacji obowiązku, a w ustawie [o rachunkowości – przyp. autora] – rodzaj działalności, z którym związane jest zdarzenie obligujące. Ponadto, w niniejszym standardzie, zgodnie z postanowieniami ustawy, przestrzega się zasady współmierności przychodów i kosztów”¹¹.

3. Ujęcie rezerw i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów

Warunkiem ujęcia rezerwy lub biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w księgach rachunkowych jest przede wszystkim wystąpienie zdarzenia obligującego jednostkę do wykonania w przyszłości świadczeń, jednocześnie zaś zasadne i zarazem możliwe jest wiarygodne oszacowanie kosztów lub strat, poniesienie których będzie niezbędne dla wywiązania się przez jednostkę z obowiązków. Jak stanowi się w pkt. 3.2. KSR nr 6, rezerwę tworzy się wyłącznie, gdy:

- „a) na jednostce ciąży obecny obowiązek świadczenia (prawny lub zwyczajowy)¹² wynikający ze zdarzeń przeszłych,
- b) jest prawdopodobne, że wypełnienie obowiązku spowoduje wykorzystanie

już posiadanych lub przyszłych aktywów jednostki,

- c) możliwe jest wiarygodne oszacowanie kwoty wykonania obowiązku”¹³.

Jednocześnie powyższe warunki uzasadniają również ujmowanie biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. W księgach rachunkowych, w postaci rezerw lub biernego rozliczenia okresowego kosztów, ujmuje się jedynie skutki wykonania obowiązku wynikającego ze zdarzeń przeszłych, istniejącego niezależnie od przyszłych działań jednostki lub jej intencji. Nie można tworzyć rezerw lub dokonywać biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów związanych z przyszłą działalnością. Punkt 3.4. KSR nr 6 określa, na czym polega ujęcie w ewidencji księgowej rezerwy/biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów. Po pierwsze, jest to zwiększenie kosztów działalności operacyjnej i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów (o ile dotyczy ona bezpośrednio działalności operacyjnej jednostki). Po drugie, jest to zwiększenie pozostałych kosztów operacyjnych i rezerw – jeżeli dotyczy to pośrednio działalności operacyjnej jednostki. Po trzecie, jest to zwiększenie kosztów finansowych i rezerw – jeżeli dotyczy to operacji finansowych. W końcu, jest to zwiększenie strat nadzwyczajnych i rezerw – jeżeli dotyczy to zdarzeń związanych z innym ryzykiem niż ogólne ryzyko prowadzenia działalności operacyjnej. W analogiczny sposób podwyższa się wysokość rezerwy/biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli wzrosło ryzyko poniesienia przez jednostkę niezbędnych dla wywiązania się z ciążącego na niej obowiązku świadczeń.

Jeśli powstaje zobowiązanie, na które była utworzona dana rezerwa, następuje wykorzystanie rezerwy. Powyższa zasada ujęta jest niemal identycznie w art. 35d ust. 1 u.o.r., zgodnie z którym powstanie zobowiązania, na które uprzednio utworzono rezerwę, zmniejsza rezerwę. Punkt 3.7. KSR nr 6 określa, na czym polega rozwiązanie części (lub całości) niewykorzystanej rezerwy w przypadku zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego jej tworzenie. Powyższe jest zmniejszeniem stanu rezerwy oraz zwiększeniem:

1. pozostałych przychodów operacyjnych, w przypadku, gdy rezerwa dotyczy pośrednio działalności operacyjnej;
2. przychodów finansowych, w sytuacji, gdy rezerwa dotyczy operacji finansowych;
3. zysków nadzwyczajnych, w przypadku, gdy rezerwa dotyczy zdarzeń związanych z innym ryzykiem niż ogólne ryzyko prowadzenia działalności operacyjnej. Powyższe zostało również przedstawione w art. 35d ust. 4 u.o.r. („Niewykorzystane rezerwy, wobec zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego ich utworzenie, zwiększają na dzień, na który okazały się zbędne, odpowiednio pozostałe przychody operacyjne, przychody finansowe lub zyski nadzwyczajne”).

W pkt. 3.8. KSR nr 6 opisana jest sytuacja niewykorzystania, w części lub całości, biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów w przypadku zmniejszenia lub ustania ryzyka uzasadniającego jego dokonanie. Polega ona na zmniejszeniu stanu biernego rozliczenia międzyokresowego kosztów

¹¹ KSR nr 6, pkt 1.6.

¹² Obowiązek prawny jest obowiązkiem określonego zachowania wynikającego z przepisów prawa (pkt 2.7. KSR nr 6). Z kolei obowiązek zwyczajowy (zwany w KSR nr 6 zwyczajowo oczekiwanym obowiązkiem) to obowiązek wynikający z działalności jednostki, gdy: a) poprzez ustalony sposób postępowania w przeszłości, opublikowanie zasad postępowania lub wystarczająco konkretne, aktualne oświadczenie, jednostka przekazała stronom trzecim, iż przyjmie na siebie określony obowiązek, lub b) w wyniku powyższego jednostka wzbudziła u tych stron trzecich uzasadnione oczekiwanie, że obowiązek ten wypełni.

¹³ KSR nr 6, pkt 3.2.

tów oraz zmniejszeniu kosztów działalności operacyjnej poniesionych w okresie sprawozdawczym, w którym stwierdzono, że związane z tym rozliczeniem zobowiązanie jest mniejsze lub nie powstało. Powyższe zostało również przedstawione w art. 39 ust. 5 u.o.r. („Zobowiązania ujęte jako bierne rozliczenia międzyokresowe zmniejszają koszty okresu sprawozdawczego, w którym stwierdzono, że zobowiązania te nie powstały”). Rezerwy i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów podlegają inwentaryzacji drogą porównania danych z ksiąg rachunkowych z odpowiednimi dokumentami i weryfikacji realnej wartości składników. Inwentaryzacja powinna się odbywać nie rzadziej niż na ostatni dzień roku obrotowego.

W dalszej części KSR nr 6 zostały opisane inne, szczegółowe zasady dotyczące ujęcia rezerw, m.in.:

- rezerw na zobowiązania z tytułu skutków toczącego się postępowania sądowego,
- rezerw z tytułu udzielonego poręczenia,
- rezerw związanych z karami lub kosztami likwidacji szkód wyrządzonych środowisku naturalnemu,
- rezerwy na przyszłe zobowiązania spowodowane restrukturyzacją,
- biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów z tytułu przyszłych świadczeń na rzecz pracowników.

W punktach od 3.17. do 3.19. KSR nr 6 zostało określone ujęcie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe występuje wtedy, gdy powstanie obowiązku wykonania świadczeń jest uzależnione od zaistnienia określonego zdarzenia. Zobowiązania warunkowe nie są ujmowane w ewidencji bilansowej. Dodatkowo, jeśli dana jednostka

podlega odpowiedzialności solidarnej, to ta część obowiązku, która nie może zostać wypełniona przez strony trzecie, jest traktowana jako zobowiązanie warunkowe. Zgodnie z pkt. 3.18. KSR nr 6 spełnienie kryteriów dotyczących ujmowania pozycji jako zobowiązania wymaga istnienia obecnego obowiązku świadczenia oraz prawdopodobieństwa nastąpienia wpływu środków w celu wypełnienia przez jednostkę tego obowiązku.

4. Wycena rezerw i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych

W rozdziale IV KSR nr 6 została omówiona wycena rezerw i biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych. Jak zostało to określone w pkt. 4.1. KSR nr 6 oraz w art. 28 ust. 1 pkt 9 u.o.r., jednostka dokonuje wyceny rezerw nie rzadziej, niż na dzień bilansowy w uzasadnionej, wiarygodnie oszacowanej wartości. Powyższe dotyczy również biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów. Zgodnie z pkt. 4.2. KSR nr 6 kwota, „na którą tworzona jest rezerwa, powinna wynikać z rzetelnego, uwzględniającego racjonalne przesłanki, oszacowania środków zawierających korzyści ekonomiczne niezbędnych do wypełnienia obecnego obowiązku na dzień bilansowy lub do przeniesienia go na stronę trzecią na ten dzień”¹⁴.

Bez względu na to, czy rzetelny szacunek został dokonany przez kierownictwo danej jednostki czy niezależnych ekspertów, kwota rezerwy powinna odzwierciedlać możliwie najdokładniejszy szacunek kwoty wymaganej do spełnienia bieżącego zobowiązania na dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy, z uwzględnieniem ryzyka i niepewności,

które są związane z prowadzoną przez daną jednostkę działalnością gospodarczą. Wysokość kwoty rezerw uzasadnia wybranie przez daną jednostkę wybranie różnych metod wyceny, zależnych od okoliczności.

Z dalej opisanych zasad wyceny rezerw na szczególną uwagę zasługuje pkt 4.10. KSR nr 6. Jak słusznie zauważono, przy tworzeniu rezerw należy wziąć pod uwagę zmiany wartości pieniądza w czasie (przy zachowaniu zasady istotności). Kwota rezerwy dotycząca przyszłych szacowanych zobowiązań powinna (dzięki zastosowaniu stopy dyskontowej) odzwierciedlać ich wartość bieżącą (na dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy). „Przy stosowaniu dyskonta wartość bilansowa rezerwy rośnie w każdym okresie wraz z upływem czasu. Wzrost ten jest ujmowany jako koszt finansowy w rachunku zysków i strat. Do dyskontowania stosuje się stopę dyskontową ustaloną na podstawie występujących na dzień wyceny (dzień tworzenia lub weryfikacji rezerwy) rynkowych stóp zwrotu z wysoko ocenianych obligacji przedsiębiorstw lub rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych, zależnie od wyboru dokonanego przez jednostkę w przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości. W przypadku wyboru rynkowej stopy zwrotu z obligacji skarbowych, jednostka może podwyższyć stopę dyskonta o czynnik związany z ryzykiem, jeżeli rezerwa dotyczy na przykład operacji finansowych dokonywanych na rynkach, których ryzyko, a zatem i stopy procentowe, są wyższe od przeciętnego oprocentowania obligacji skarbowych. Terminy wykupu obligacji przedsiębiorstw i obligacji skarbowych powinny być zgodne z szacunkowym terminem wykorzystania rezerwy”¹⁵.

¹⁴ KSR nr 6, pkt 4.2.

Zgodnie z pkt. 4.18. KSR nr 6, w związku z prawdopodobnymi zmianami okoliczności towarzyszącymi podejmowaniu decyzji o ujawnieniu zobowiązania warunkowego „jednostka powinna oceniać zobowiązania warunkowe nie rzadziej niż na dzień bilansowy w celu ustalenia czy wypływ środków stał się prawdopodobny. Jeśli stanie się prawdopodobne, że wypływ środków będzie konieczny w związku z pozycją potraktowaną jako zobowiązanie warunkowe, to tworzy się rezerwę, wykazując ją w księgach i sprawozdaniu finansowym tego okresu, w którym nastąpiła zmiana prawdopodobieństwa”¹⁶.

Przy omawianiu KSR nr 6 należy również przedstawić sposób prezentacji i ujawnienia rezerw, biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów oraz zobowiązań warunkowych w sprawozdaniu finansowym. Jednostki inne niż banki i zakłady ubezpieczeń powinny wykazać rezerwy na zobowiązania i bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów w pasywach w pozycji B.I. „Rezerwy na zobowiązania”. Jednocześnie powinny być wyodrębnione:

B.I.2 – „Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne”, w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów z podziałem na: długoterminowe (tzn.

rezerwy lub ich części, których przewidywany termin wykorzystania jest dłuższy niż 12 miesięcy od dnia bilansowego) oraz krótkoterminowe (tzn. rezerwy lub ich części, których przewidywane wykorzystanie nastąpi w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego);

B.I.3 – „Pozostałe rezerwy”, czyli rezerwy tworzone na podstawie art. 35d u.o.r., a także rezerwy w postaci biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów tworzone na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 2 u.o.r. (innych niż świadczenia emerytalne i podobne). Pozostałe rezerwy również wykazywane są z podziałem na długoterminowe i krótkoterminowe.

Jeśli chodzi o zobowiązania warunkowe, to dana jednostka jest zobowiązana ujawnić informację o ich stanie na dzień bilansowy w informacji dodatkowej, pod warunkiem, że możliwość wypływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku nie jest znikoma. Ponadto musi zostać dodany krótki opis charakteru zobowiązania warunkowego oraz muszą być ujawnione:

- szacunkowe kwoty skutków finansowych zobowiązania,
- przesłanki świadczące o istnieniu niepewności co do kwoty lub terminu wypływu środków,
- możliwości uzyskania zwrotów.

Dodatkowo, jeżeli rezerwa i zobowiązanie warunkowe wynikają z tych samych okoliczności, jednostka jest zobowiązana ujawnić informacje w sposób odzwierciedlający powiązanie między rezerwą i zobowiązaniem warunkowym.

5. Podsumowanie

Jak wynika z powyższego, Krajowe Standardy Rachunkowości (zaś w tym przypadku KSR nr 6) stanowią w niektórych przypadkach niezbędne uzupełnienie u.o.r., co bezpośrednio wynika z art. 10 ust. 3 tejże ustawy. Dodatkowo, w przypadku, gdyby dana kwestia nie była poruszana zarówno w u.o.r., jak i w Krajowych Standardach Rachunkowości, jednostki mogą stosować odpowiednie Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Nie dotyczy to jedynie jednostek przedstawionych w art. 2 ust. 3 u.o.r., tj. jednostek sporządzających sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości, Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej oraz związanymi z nimi interpretacjami ogłoszonymi w formie rozporządzeń Komisji Europejskiej. Te jednostki stosują u.o.r. oraz przepisy wykonawcze wydane na jej podstawie, w zakresie nieuregulowanym przez Międzynarodowe Standardy Rachunkowości.

¹⁵ KSR nr 6, pkt 4.10.

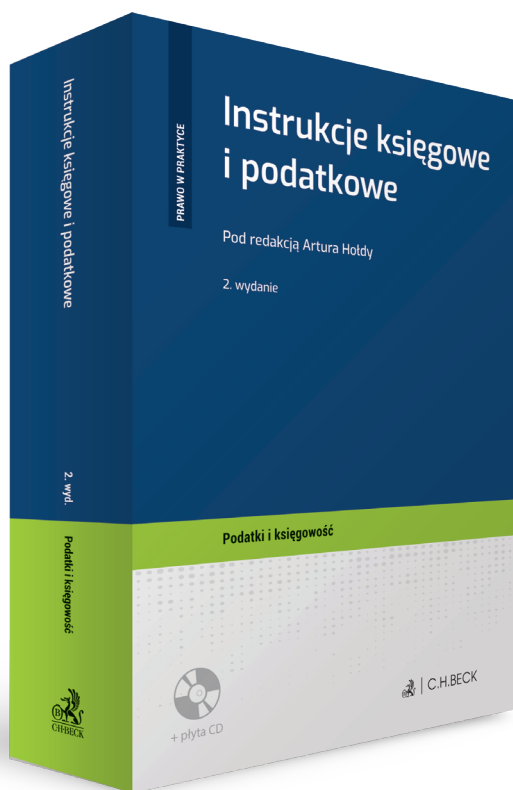
¹⁶ KSR nr 6, pkt 4.18.

Summary

Michał Zdanowski

Overview of selected provisions of the National Accounting Standard no. 6 „Provisions, accrued expenses, contingent liabilities”

The article presents selected issues included in the National Accounting Standard no. 6 related to provisions, accrued expenses, contingent liabilities. The differences between the National Accounting Standard and the International Accounting Standards as well as the regulations supplementing the Accounting Act were also included.

Instrukcje księgowe i podatkowe

2020 r. | 1600 str. | 199 zł

Redakcja: prof. nadzw. dr hab. Artur Hołda

Kompleksowe ujęcie 70 zagadnień księgowych i podatkowych przez pryzmat instrukcji, z uwzględnieniem zmian wprowadzonych przez tarcze anty-kryzysowe oraz nowelizacje ustaw podatkowych z czerwca 2020 r.

Publikacja zawiera:

- instrukcję weryfikacji danych sprawozdawczych w związku z epidemią COVID-19,
- zaktualizowaną na 2020 r. politykę rachunkowości jednostki,
- wzorcową dokumentację podatkową cen transferowych w zakresie transakcji między podmiotami powiązаныmi za 2020 r.,
- procedurę raportowania schematów podatkowych oraz zasady wypełniania formularza MDR-1, z uwzględnieniem zmian, które weszły w życie 1.7.2020 r.,
- procedury w zakresie składania JPK_V7M/JPK_V7K, weryfikacji podatników na białej liście podatkowej, wyboru właściwej stawki VAT dla towarów i usług (nowa matryca stawek VAT), czy też wdrożenia kas online,
- omówienie zmian wprowadzonych przez tarczę 1.0 i przedstawienie objaśnień MF w zakresie ulgi B+R oraz ulgi IP Box,
- instrukcję posługiwania się certyfikatem rezydencji z uwzględnieniem tarczy 4.0,
- instrukcję dotyczącą kontroli realizowanych czynności optymalizacyjnych pod kątem ryzyka zastosowania klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania, z uwzględnieniem małej klauzuli dotyczącej tzw. hipotetycznych kosztów pozyskania kapitału zewnętrznego,
- instrukcję w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu, jak również instrukcję zgłoszenia beneficjenta rzeczywistego do CRBR,
- instrukcję potrącania podatku u źródła od przychodów zagranicznych podatników,
- omówienie zmian w zakresie WDT oraz magazynów call-off stock, które weszły w życie 1.7.2020 r.,
- przedstawienie nowych zasad dokonywania potrąceń z wynagrodzenia pracownika z uwzględnieniem tarczy 3.0,
- procedury uzyskiwania dofinansowania do miejsc pracy z urzędów pracy.

Do książki dołączona jest płyta CD, na której znajdują Państwo **153 wzory dokumentów** w plikach Word – gotowych do pracy.

www.ksiegarnia.beck.pl

e-mail: kontakt@beck.pl, tel. 81 46 13 300

Jacek Pukaluk

Doradca podatkowy, ekonomista. Absolwent Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Członek Association of Chartered Certified Accountants (ACCA). Od 2003 r. prowadzi kancelarię doradztwa podatkowego. Ma wieloletnie doświadczenie zdobyte w działach księgowości międzynarodowych koncernów oraz jako pracownik firm doradztwa podatkowego należących do tzw. wielkiej czwórki. Specjalizuje się w tematyce VAT oraz opodatkowania międzynarodowego.

Słowa kluczowe: dokumenty podatkowe, dowody księgowe, przechowywanie, ewidencja, okres przechowywania, faktury, paragony, przedawnienie podatkowe, Ordynacja podatkowa, ustawa o rachunkowości, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

INSTRUKCJA PRZECHOWYWANIA DOWODÓW PODATKOWYCH I PŁACOWYCH

Przechowywanie dowodów księgowych oraz pozostałej dokumentacji i ewidencji – mających także znaczenie, gdy chodzi o kwestie podatkowe – jest regulowane zarówno przepisami 1) ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości¹, dalej: u.o.r. (art. 73 i 74), jak i 2) ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa², dalej: o.p. (art. 32 i 86). Autor porusza w artykule kwestie dotyczące: okresów przechowywania dokumentów; zawieszenia biegu terminu przedawnienia podatkowego, powodującego wydłużenie okresu obowiązkowego przechowywania dokumentów i ewidencji; warunków przechowywania dokumentów, w tym faktur elektronicznych i paragonów fiskalnych; skutków zniszczenia dokumentacji lub jej utraty.

1. Komentarz

1.1. Obowiązujący minimalny okres przechowywania dokumentów

Artykuł 74 u.o.r. definiuje minimalne okresy przechowywania:

- 1) ksiąg rachunkowych – jest to 5 lat;
- 2) kart wynagrodzeń pracowników bądź ich odpowiedników – przechowuje się je przez okres wymaganego dostępu do tych informacji, wynikający z przepisów emerytalnych, rentowych oraz podatkowych, nie krócej jednak niż 5 lat (a co wynika z art. 125a ust. 4 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³, dalej: u.e.r.FUS, pracodawcy powinni przechowywać listy płac, karty wynagrodzeń, a także inne dowody, na podstawie których następuje ustalenie podstawy wymiaru emerytury lub renty, przez okres 50 lat od dnia zakończenia pracy u danego płatnika składek);
- 3) dowodów księgowych dotyczących wpływów ze sprzedaży detalicznej – do dnia zatwierdzenia sprawozdania finansowego za dany rok obrotowy (jednak nie krócej niż do dnia rozliczenia osób, którym powierzono składniki aktywów objęte sprzedażą detaliczną);
- 4) dowodów księgowych dotyczących środków

- trwałych w budowie, pożyczek, kredytów oraz umów handlowych, roszczeń dochodzonych w postępowaniu cywilnym lub objętych postępowaniem karnym albo podatkowym – przez 5 lat od początku roku następującego po roku obrotowym, w którym operacje, transakcje i postępowanie zostały ostatecznie zakończone, spłacone, rozliczone lub przedawnione;
- 5) dokumentacji przyjętego sposobu prowadzenia rachunkowości – okres nie krótszy niż 5 lat od upływu ważności tej dokumentacji;
- 6) dokumentów dotyczących rękojmi i reklamacji – 1 rok po terminie upływu rękojmi lub rozliczeniu reklamacji;
- 7) dokumentów inwentaryzacyjnych – 5 lat;
- 8) pozostałych dowodów księgowych i dokumentów – 5 lat.

Okresy przechowywania, o których mowa, oblicza się od początku roku następującego po roku obrotowym, którego dokumenty dotyczą.

Warto też zauważyć, że na mocy ustawy z 10 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze skróceniem okresu przechowywania akt pracowniczych oraz ich elektronicznością⁴, dokumenty pracownicze mogą być przechowywane przez okres 10 lat (dotychczas 50 lat), zaś formą zrównaną z papierową staje się forma elektroniczna.

1 Dz.U. 2019 poz. 351.

2 T.j. Dz.U. 2020 poz. 1325.

3 T.j. Dz.U. 2020 poz. 53.

4 Dz.U. 2018 poz. 357.

Zatwierdzone roczne sprawozdania finansowe podlegają przechowywaniu przez okres nie krótszy niż 5 lat, licząc od początku roku następującego po roku obrotowym, w którym nastąpiło ich zatwierdzenie. Ta zasada dotyczy także sprawozdań za lata obrachunkowe rozpoczynające się przed 1 stycznia 2019 r. (art. 43 ust. 2 ustawy z 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarstwie⁵ (dalej: u.u.p.p.g.)).

Przykład

Inwentaryzacja odnosząca się do 2016 r. odbyła się w styczniu 2017 r. Dokumenty inwentaryzacyjne (w tym protokół) powinny być przechowywane do końca 2021 r.

Okres przechowywania dokumentów do celów podatkowych jest uzależniony od tego, w którym momencie dochodzi do przedawnienia zobowiązania podatkowego, do którego odnosi się dany dokument. Wynika to wprost z art. 86 o.p.: „Podatnicy obowiązani do prowadzenia ksiąg podatkowych przechowują księgi i związane z ich prowadzeniem dokumenty do czasu upływu okresu przedawnienia zobowiązania podatkowego”.

Analogicznie został określony obowiązek przechowywania dokumentacji przez płatników, w tym płatników podatku dochodowego od osób fizycznych od wynagrodzeń (art. 32 o.p.): „Płatnicy i inkasenci obowiązani są przechowywać dokumenty związane z poborem lub inkasem podatków do czasu upływu terminu przedawnienia zobowiązania płatnika lub inkasenta”. Nie można zaprzeczyć, że pomiędzy przepisami dotyczącymi rachunkowości oraz podatków brak jest korelacji.

Orzeczenie

Artykuł 74 u.o.r. definiuje obowiązek przechowywania określonych dokumentów księgowych jedynie dla celów bilansowych i, choć jest w oczywisty sposób niespójny z regulacją zawartą w art. 86 o.p., który nakazuje podatnikom obowiązany do prowadzenia ksiąg podatkowych przechowywać księgi i związane z ich prowadzeniem dokumenty do czasu upływu okresu przedawnienia zobowiązania podatkowego, nie może mieć zastosowania do spraw podatkowych. Wykazany brak spójności pomiędzy przepisem art. 74 u.o.r. z art. 86 o.p. nie może zwolnić – i nie zwalnia – z obowiązków wynikających dla podatników z przepisów o.p.⁶

Z analizy przepisów podatkowych wynika, że najistotniejsze jest, aby dokumenty mające wpływ na wysokość zobowiązań podatkowych były przechowywane do upływu okresu przedawnienia tych zobowiązań. W świetle art. 70 § 8 o.p. nie ulegają przedawnieniu zobowiązania podatkowe zabezpieczone hipoteką lub zastawem skarbowym. Jednak takiemu zapisowi sprzeciwił się TK w wyroku z 8 października 2013 r.⁷ uznając, że przepis ten przeciwny jest konstytucyjnej zasadzie równości wobec prawa (podatnicy bez ww. majątku, tj. dysponujący jedynie gotówką, mogą liczyć na przedawnienie – w przeciwieństwie do podatników, na których majątku organ podatkowy dokonał zabezpieczenia w formie hipoteki lub zastawu skarbowego). Trybunał wezwał do zmiany prawa w tym zakresie.

Co do zasady, w przypadku zobowiązań podatkowych powstających z mocy prawa (do których zalicza się zdecydowana większość zobowiązań, w tym w zakresie: VAT,

podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych i akcyzy) okres przedawnienia wynosi 5 lat, począwszy od końca roku, w którym upłynął termin płatności podatku.

Przykład

Spółka X sprzedała towar A 5 listopada 2012 r., a towar B – 10 grudnia 2012 r. W obu tych dniach (sprzedaży) spółka wystawiła faktury. W świetle przepisów VAT (obowiązujących w 2012 r.) obowiązek podatkowy powstał, odpowiednio, 5 listopada 2012 r. i 10 grudnia 2012 r. Podatek w pierwszym przypadku powinien zostać uiszczony do 27 grudnia 2012 r. (5 lat liczone od 1 stycznia 2013 r.), w drugim – do 25 stycznia 2013 r. (5 lat liczone od 1 stycznia 2014 r.). Zatem w pierwszym przypadku zobowiązanie podatkowe będzie uznane za przedawnione 1 stycznia 2017 r., a w drugim – przedawnia się rok później. Mając na względzie regulacje o podatku dochodowym od osób prawnych, okres przedawnienia (w obu przypadkach) upłynął 31 grudnia 2018 r.

1.2. Zawieszenie biegu terminu przedawnienia

Warto mieć na uwadze również przepis art. 70 § 6 o.p., zgodnie z którym bieg terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu, z dniem:

- 1) wszczęcia postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania (pod warunkiem, że podatnik zostanie zawiadomiony o wszczęciu postępowania);
- 2) wniesienia skargi do sądu administra-

5 Dz.U. 2018 poz. 2244.

6 Wyrok WSA w Warszawie z 20 grudnia 2004 r., sygn. akt III SA/Wa 420/04, Legalis.

7 Sygn. akt SK 40/12, Legalis.

cyjnego na decyzję dotyczącą tego zobowiązania;

3) wniesienia żądania ustalenia przez sąd powszechny istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa;

4) doręczenia postanowienia o przyjęciu zabezpieczenia (...) lub doręczenia zarządzenia zabezpieczenia w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji;

5) doręczenia zawiadomienia o przystąpieniu do zabezpieczenia w przypadkach określonych w art. 32a § 3 i art. 35 § 2 ustawy z 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁸ (dalej: u.p.e.a.);

6) wystąpienia przez Szefa KAS, na wniosek strony, o którym mowa w art. 119h § 2 o.p., o opinię Rady do Spraw Przeciwdziałania Unikaniu Opodatkowania, co do zasadności zastosowania art. 119a o.p. lub środków ograniczających umowne korzyści.

Zawieszenie biegu terminu przedawnienia jednocześnie powoduje wydłużenie okresu obowiązkowego przechowywania dokumentów i ewidencji.

Co do zasady, w przypadku zobowiązań powstających w drodze doręczenia decyzji (relatywnie rzadki przypadek występujący przede wszystkim, gdy podatnikiem podatku od nieruchomości jest osoba fizyczna) zobowiązanie podatkowe nie powstaje, jeżeli decyzja ustalająca to zobowiązanie została doręczona po upływie 3 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy. Jednak, jeżeli podatnik nie złożył deklaracji w terminie przewidzianym w przepisach prawa podatkowego lub w deklaracji nie ujawnił wszystkich danych niezbędnych do ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego, zobowiązanie podatkowe nie powstaje, o ile decyzja ustalająca jego wysokość została doręczona po

upływie 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym powstał obowiązek podatkowy.

Ważne: jeżeli przepisy nie nakazują już przechowywania dokumentów, a ich dłuższe przechowywanie nie jest ekonomicznie uzasadnione, należy dokonać ich (komisyjnego) zniszczenia w celu ochrony poufności zawartych w nich informacji.

1.3. Warunki przechowywania dokumentów

1.3.1. Rozwiązania szczególne

Warunki przechowywania dokumentów powinny zapewniać im wystarczającą trwałość, aby w stanie niezmienionym dotrwały do wskazanego terminu. Wymogi te obejmują zarówno ochronę przed dostępem przez osoby niepowołane (kontrola dostępu), jak i zapewnienie określonych parametrów środowiska (temperatura, wilgoć, ochrona przed światłem). W szczególności powyższe dotyczy dokumentów zewnętrznych (otrzymanych od kontrahentów), ponieważ w przypadku dużej części dokumentów generowanych przez podatnika zagubione lub zniszczone egzemplarze mogą zostać odtworzone z nośnika elektronicznego (oczywiście pod warunkiem, że ich elektroniczny obraz będzie tam przechowywany wystarczająco długo).

Ważne: w przypadku osoby fizycznej (przedsiębiorcy) miejsce przechowania dokumentów oraz ewidencji powinno zostać zgłoszone właściwemu urzędowi gminy (dzielnicy) na formularzu CE-IDG-1 (pola 21 i 22). Podobnie podlega zgłoszeniu zmiana tego miejsca.

W przypadku ksiąg, które zazwyczaj prowadzone są elektronicznie, jak również innych informacji zapisanych na informatycznych nośnikach danych, należy regularnie (z reguły codziennie) wykonywać

kopie zapasowe. Przynajmniej pewna część tych kopii powinna być przechowywana w innym budynku lub części budynku niż pliki robocze. Powinno to pozwolić na odtworzenie zapisów w księdze, jeżeli pliki te zostałyby zniszczone przez nagłe, obejmujące dużą powierzchnię zdarzenie (np. pożar lub powódź).

1.3.2. Faktury elektroniczne

Przy zachowaniu szczególnych warunków faktury VAT mogą przybrać formę elektroniczną i w takiej formie mogą zostać przesłane kontrahentowi. Faktury VAT mogą być przysyłane, w tym udostępniane (np. poprzez umożliwienie pobrania z serwera), w formie elektronicznej w dowolnym formacie elektronicznym, pod warunkiem akceptacji tego sposobu przysyłania faktur przez odbiorcę faktury (art. 106n ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁹ (dalej: u.p.t.u.)).

Dodatkowo powinny zostać zagwarantowane (art. 106m u.p.t.u.):

- 1) autentyczność pochodzenia tych faktur – czyli pewność co do tożsamości dokonującego dostawy towarów lub usługodawcy albo wystawcy faktury, oraz
- 2) integralność treści – czyli zabezpieczenie przed wprowadzaniem jakichkolwiek zmian danych.

Faktury przesłane drogą elektroniczną powinny być przechowywane w podziale na okresy rozliczeniowe w dowolny sposób zapewniający:

- 1) autentyczność pochodzenia, integralność treści i czytelność tych faktur od momentu ich wystawienia do czasu upływu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego;
- 2) łatwe ich odszukanie;

⁸ T.j. Dz.U. 2020 poz. 1427.

⁹ T.j. Dz.U. 2020 poz. 106.

3) bezzwłoczny do nich dostęp na żądanie organu podatkowego lub organu kontroli skarbowej, zgodnie z odrębnymi przepisami.

Faktury VAT przesłane w formie elektronicznej mogą być przechowywane w formie elektronicznej także poza terytorium kraju, pod warunkiem zapewnienia organom podatkowym za pomocą środków elektronicznych dostępu do nich on-line.

1.3.3. Paragony fiskalne

Archiwizacja paragonów jest uregulowana obecnie przepisami Rozporządzenia ministra finansów z 29 kwietnia 2019 r. w sprawie kas rejestrujących (§ 6 ust. 1 pkt 7). Paragony poświadczają rejestrację sprzedaży poprzez kasę rejestrującą (względnie drukarkę spełniającą analogiczne funkcje). Od 1 stycznia 2013 r. obowiązuje 5-letni okres przechowywania kopii paragonów, który – z oczywistych przyczyn – łatwiej może być realizowany przez tworzenie ich elektronicznych kopii (oczywiście, na tych urządzeniach, które zostały odpowiednio wyposażone przez producenta). Proces ten powinien umożliwić przechowywanie danych w formacie elektronicznym przez 5-letni okres, ściślej – do momentu upływu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego.

1.4. Upadłość lub likwidacja podatnika (płatnika)

W razie likwidacji, upadłości lub innego przypadku rozwiązania sytuacji osoby prawnej bądź jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, należy zawiadomić (pisemnie) właściwy US (najpóźniej w ostatnim dniu istnienia tej osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej) o miejscu przechowywania ksiąg podatkowych oraz dokumentów

związanych z ich prowadzeniem (art. 86 § 2 o.p.).

Podobny wymóg dotyczy dokumentacji wytworzonej przez płatników (art. 32 § 1a o.p.), przy czym:

1) z przepisów art. 32 § 2 o.p. wynika, że po upływie okresu, w którym dokumenty powinny być obowiązkowo przechowywane, płatnicy obowiązani są przekazać podatnikom dokumenty związane z poborem lub inkasem podatku; dokumenty podlegają zniszczeniu, jeżeli przekazanie ich podatnikowi jest niemożliwe;

2) natomiast w świetle art. 51u ust. 1 ustawy z 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach¹⁰ (dalej: u.n.z.a.) w przypadku postawienia pracodawcy w stan likwidacji lub ogłoszenia jego upadłości, odpowiednio likwidator lub syndyk masy upadłości wskazuje podmiot prowadzący działalność w dziedzinie przechowywania dokumentacji, któremu zostanie ona przekazana do dalszego przechowywania, zapewniając na ten cel środki finansowe na czas, jaki pozostał do końca okresu przechowywania obowiązującego dla danego typu dokumentacji.

Jeżeli takich środków (były) pracodawca zapewnić nie może, czyni to Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku pod Warszawą.

1.5. Skutki zniszczenia dokumentacji lub jej utraty

Najważniejszym skutkiem zniszczenia dokumentacji lub jej utraty jest ryzyko ustalenia zobowiązania podatkowego (w miejsce wartości wykazanych w uprzednio złożonych deklaracjach) w drodze oszacowania przez organ podatkowy (kontroli skarbowej). Oszacowanie to powinno dokonać się w taki sposób, aby jego wynik był możliwie bli-

ski rzeczywistym wartościom (osiągniętym przez podatnika, ale niemożliwym do dokładnego ustalenia).

Orzeczenie

Organ podatkowy na podstawie art. 23 o.p. jedynie odtwarza wartość zrealizowanych przez podatnika transakcji, które wystąpiły w rzeczywistości. Szacowanie podstawy opodatkowania w tym wypadku jest działaniem procesowym organu, którego celem jest ustalenie wartości transakcji dokonanych przez podatnika, w takim rozmiarze, w jakim podatnik wartości te ustalił ze swoimi kontrahentami. Organ ma obowiązek przy oszacowaniu podstawy opodatkowania podjąć wszystkie niezbędne działania w celu określenia tej wartości w sposób jak najbardziej zbliżony do rzeczywistej treści transakcji dokonanych przez podatnika. Obowiązek ten wynika z treści przepisu art. 23 § 5 o.p. Szacowanie podstawy opodatkowania nie jest więc procesem polegającym na pominięciu rzeczywistej wartości transakcji dokonanych przez podatnika, lecz jest to działanie mające na celu jedynie odtworzenie tej wartości¹¹.

2. Wyjaśnienia do wzoru instrukcji przechowywania dowodów podatkowych i płacowych

2.1. Osoby odpowiedzialne za przechowywanie dokumentacji księgowej

Przechowywanie dokumentacji, w tym dowodów księgowych, zostało zdefiniowane jako jeden z elementów rachunkowości jednostki (art. 4 ust. 3 pkt 6 u.o.r.), dlatego obowiązki w tym zakresie zazwyczaj spoczywają na dziale księgowości. W sytuacji, gdy usługi świadczy biuro rachunkowe, jest ono zobowiązane prowadzić ewidencję (na podstawie otrzymanych od klienta w oznaczonym

¹⁰ T.j. Dz.U. 2019 poz. 553.

¹¹ Wyrok NSA z 6 grudnia 2011 r., sygn. akt I FSK 694/11, Legalis.

terminie dokumentów źródłowych) oraz przechowywać dokumenty księgowe. Z przyczyn praktycznych po zakończeniu pewnego okresu przechowywania przez biuro rachunkowe, dokumenty mogą zostać zwrócone (kwestie te reguluje umowa o świadczenie usług księgowych).

2.2. Cel przechowywania dokumentacji

Celem przechowywania dokumentacji jest nie tylko zapewnienie formalnej zgodności z przepisami u.o.r., lecz także zapewnienie faktycznej możliwości dostępu do informacji zawartej w zarchiwizowanych dokumentach księgowych. Brak możliwości dostępu do dokumentów przez organy podatkowe – w okresie zanim upłynął termin prze-

dawnienia – prowadzi do ryzyka, iż organy podatkowe dokonają oszacowania wartości podatku.

2.3. Procedury

Mogą one różnić się w zależności od wewnętrznej struktury jednostki i funkcji spełnianych przez poszczególne jej części (działy).

Procedury te powinny wszakże zapewnić przede wszystkim:

- 1) spełnienie wymogów o.p. oraz u.o.r.,
- 2) realizację celów kontroli wewnętrznej,
- 3) możliwość łatwego dostępu do dokumentów źródłowych w ramach prac bieżących działu księgowości.

Dokumenty oraz ewidencje powinny być przechowywane do momentu, w którym upłynie termin przedawnienia zobowiązania podatkowego. Co prawda w większości przypadków termin przedawnienia zobowiązania podatkowego upływa 5 lat po zakończeniu roku, na który przypadł termin płatności podatku, nie jest to jednak zasada uniwersalna.

W praktyce dość często termin przedawnienia przypada później – na przykład, gdy mają miejsce zdarzenia powodujące zawieszenie biegu przedawnienia (art. 70 § 6 i 7, art. 99 o.p.), dlatego ważne jest, aby istniejące procedury nie powodowały automatycznego niszczenia dokumentacji po upływie 5 lat od zakończeniu roku, w którym podatek powinien zostać zapłacony.

3. Wzory

3.1. Instrukcja przechowywania dokumentacji księgowo-podatkowej

§ 1. Osoby odpowiedzialne

Przechowywanie dokumentacji księgowo-podatkowej należy do obowiązków działu księgowości

§ 2. Cel prowadzenia

Celem prowadzenia ewidencji jest:

- 1) spełnienie wymogów formalnych wynikających z przepisów o rachunkowości oraz podatkowych,
- 2) eliminacja ryzyka podatkowego wynikającego z możliwości oszacowania dochodów przez organy podatkowe,
- 3) zapewnienie wewnętrznego obiegu informacji,
- 4) zapewnienie właściwego poziomu ochrony przechowywanych danych.

§ 3. Procedury

Osobą odpowiedzialną za zapewnienie właściwych warunków przechowywania dokumentów jest dyrektor administracyjny. Warunki te dotyczą:

- 1) kontrolowanego dostępu do archiwów,
- 2) stosowania fizycznych środków zabezpieczeń, w tym systemu zamknięć, czujek dymu oraz 24-godzinnej ochrony,
- 3) utrzymania stałej temperatury nie wyższej niż 20°C oraz wilgotności nieprzekraczającej 60%,
- 4) braku światła dziennego w pomieszczeniach archiwum.

Zbiory przechowywane w archiwach – zanim tam trafią – są opisywane oraz rejestrowane w pliku, dzięki czemu możliwe jest odszukanie każdego dokumentu według: miejsca powstania, daty (miesiąc/rok) oraz tematu.

Dyrektor finansowy jest uprawniony, aby zarządzić w dowolnym dniu wrywkową lub całościową inwentaryzację dokumentacji w archiwach.

3.1. Procedury dotyczące dokumentów księgowych (poza omówionymi w pkt. 3.2)

Każdy dokument oznaczony przez dział księgowości jako zaksięgowany podlega przechowywaniu (wraz z załącznikami) zgodnie z niniejszą instrukcją.

Dokumenty księgowe dotyczące roku bieżącego oraz poprzedniego są przechowywane w pomieszczeniu działu księgowości.

Dokumenty dotyczące lat wcześniejszych są przechowywane w archiwum, tj., przy czym osobno przechowywane są dokumenty dotyczące wydatków inwestycyjnych (w tym nabycie środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych).

Dostęp do archiwum mają następujące osoby:

Zniszczenie dokumentu możliwe jest pod następującymi warunkami:

- 1) upłynęło co najmniej 6 lat od daty jego wydania lub otrzymania oraz
- 2) zgodę na zniszczenie wydał, w formie pisemnej,, przy czym dokument zawierający zgodę jest przechowywany przez 5 lat od końca roku, w którym został wystawiony.

Zniszczenie odbywa się w obecności komisji w składzie:

Główny księgowy

Pracownik upoważniony

3.2. Procedury dotyczące dokumentów związanych z rachubą płac

Dokumenty dotyczące rachuby płac są przechowywane w pomieszczeniu działu kadr.

Dokumenty dotyczące lat wcześniejszych są przechowywane w archiwum działu kadr, tj.

Dostęp do archiwum mają następujące osoby:

Zniszczenie dokumentu, stanowiącego podstawę księgowania, możliwe jest pod następującymi warunkami:

- 1) dokument nie odnosi się do podstawy ustalania świadczeń emerytalno-rentowych,
- 2) upłynęło co najmniej 6 lat od daty jego wydania lub otrzymania oraz
- 3) zgodę na zniszczenie wydał, w formie pisemnej,, przy czym dokument ten jest przechowywany przez 5 lat od końca roku, w którym został wystawiony.

Zniszczenie odbywa się w obecności komisji w składzie:

Kierownik działu kadr

Pracownik upoważniony

Dokumenty odnoszące się do ustalania świadczeń emerytalnych, w szczególności karty wynagrodzeń, listy płac i podpisane egzemplarze umów o pracę, nie mogą być niszczone.

.....
(podpis osoby upoważnionej)

Podstawa prawna:

- art. 125a ust. 4 u.e.r.FUS,
- art. 51u ust. 1 u.n.z.a.,
- art. 23, 32, 70 § 6, art. 86 o.p.,
- art. 4 ust. 3 pkt 6, art. 73, 74 u.o.r.,
- art. 106m, 106n u.p.t.u.,
- art. 43 ust. 2 u.u.p.p.p.g.

Artykuł pochodzi z książki Wydawnictwa C.H. Beck „Instrukcje księgowe i podatkowe” pod. red. prof. nadzw. dr. hab. Artura Hołdy, plus płyta CD, wyd. 2, 2020 r., <https://www.ksiegarnia.beck.pl/19340-instrukcje-ksiegowe-i-podatkowe-artur-holda>.

Marta Szafarowska

Partner i doradca podatkowy w Gekko Taxens Doradztwo Podatkowe sp. z o.o., absolwentka międzynarodowych stosunków gospodarczych i politycznych Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, autorka wielu publikacji dotyczących leasingu i jego aspektów podatkowych, m.in. książki „ABC leasingu”. Specjalizuje się w zagadnieniach z szerokiego spektrum spraw podatkowych dla branży leasingowej, motoryzacyjnej i FMCG. Wieloletni doradca podatkowy Związku Polskiego Leasingu. Posiada wiedzę i doświadczenie w doradztwie z zakresu CIT, VAT i akcyzy. Oprócz bieżącego doradztwa na rzecz największych polskich firm leasingowych, motoryzacyjnych i farmaceutycznych specjalizuje się również w prowadzeniu postępowań podatkowych i sądowoadministracyjnych.

Słowa kluczowe: podatki, podatnik, samochody osobowe, leasing, koszty uzyskania przychodów, VAT, nabycie, amortyzacja, najem, środki trwałe, ewidencja, Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn,

LEASING I NABYCIE POJAZDÓW

Od 1 stycznia 2019 r., w wyniku wejścia w życie ustawy z 23 października 2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw¹ (dalej: z.u.p.d.o.f.o.p.18), nastąpiła gruntowna zmiana zasad zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z nabyciem i korzystaniem z samochodów osobowych. Głównym celem zmian było ograniczenie możliwości wykorzystania umów leasingu dla potrzeb zaliczenia pełnej wartości samochodu do kosztów uzyskania przychodów, jak również wprowadzenie limitu kwotowego, do którego podatnik może w ogóle zaliczyć wydatki związane z nabyciem samochodu do tych kosztów. Autorka, omawiając te przepisy, przedstawia stanowisko organów podatkowych i sądów administracyjnych.

1. Komentarz

1.1. Samochody, których dotyczą ograniczenia

Co do zasady zmianie (na mocy z.u.p.d.o.f.o.p.18) nie uległ zakres rodzajów samochodów, których dotyczą ograniczenia przewidziane w ustawie z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych² (dalej: u.p.d.o.p.) oraz ustawie z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych³ (dalej: u.p.d.o.f.). Zmiany odnoszą się wyłącznie do samochodów osobowych, które jednak na gruncie tych ustaw podatkowych są definiowane bardzo szeroko. Zgodnie bowiem z art. 4a pkt 9a u.p.d.o.p. (art. 5a pkt 19a u.p.d.o.f.) samochodem osobowym jest pojazd samochodowy w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, konstrukcyjnie przeznaczony do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą. Już ta część definicji wskazuje, że:

- 1) bez znaczenia jest, czy samochód w świetle wydanej dla niego homologacji jest ciężarowy czy osobowy – istotne jest wyłącznie to, czy jest on pojazdem samochodowym o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony,
- 2) pojazdem samochodowym na gruncie prawa o ruchu drogowym są również jednoślady,

więc przewidziane w u.p.d.o.p. i u.p.d.o.f. ograniczenia dotyczą również motocykli i motorów.

Z zakresu powyższej definicji wyłączone są jednak określone pojazdy samochodowe, w tym:

- 1) pojazdy mające jeden rząd siedzeń, oddzielony od części przeznaczonej do przewozu ładunków ścianą lub trwałą przegrodą, w tym pojazdy typu pojazd wielozadaniowy, van lub pojazd z otwartą częścią przeznaczoną do przewozu ładunków (pick-up);
- 2) pojazdy posiadające kabinę kierowcy z jednym rzędem siedzeń i nadwozie przeznaczone do przewozu ładunków jako konstrukcyjnie oddzielne elementy pojazdu;
- 3) pojazdy specjalne, jeżeli z dokumentów wydanych zgodnie z przepisami o ruchu drogowym wynika, że dany pojazd jest pojazdem specjalnym, przy czym to wyłączenie dotyczy jedynie pojazdów, takich jak: agregat elektryczny/spawalniczy, do prac wiertniczych, koparka, koparko-spycharka, ładowarka, podnośnik do prac konserwacyjno-montażowych, żuraw samochodowy.

Z zakresu definicji samochodów osobowych wyłączono również pojazdy samochodowe określone w przepisach wydanych na podstawie art. 86a ust. 16 ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług⁴ (dalej: u.p.t.u.),

1 Dz.U. 2018 poz. 2159.

2 Ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, t.j. Dz.U. 2020 poz. 1406.

3 Ustawa z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, t.j. Dz.U. 2020 poz. 1426 z późn. zm.

4 Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, t.j. Dz.U. 2020 poz. 106 z późn. zm.

w tym pojazdy specjalne pogrzebowe i bankowozy typu A i B spełniające określone kryteria. Definicja samochodów osobowych przewidziana w przepisach u.p.d.o.f. i u.p.d.o.p. jest w pełni zbieżna z definicją pojazdów samochodowych zawartą w u.p.t.u. Analogiczne są też metody potwierdzania statusu pojazdów na gruncie wszystkich trzech ustaw:

1) spełnienie wymagań dla pojazdów samochodowych z jednym rzędem siedzeń (vany, wielozadaniowe, pick-upy oraz pojazdy z kabiną i towarowym nadwoziem jako odrębnymi elementami konstrukcyjnymi) jest potwierdzane na podstawie dodatkowego badania technicznego, przeprowadzonego przez okręgową stację kontroli pojazdów, i wydawanego przez tę stację zaświadczenia oraz dowodu rejestracyjnego pojazdu zawierającego adnotację o spełnieniu tych wymagań;

2) w odniesieniu do pojazdów specjalnych wymagane są dokumenty wydane zgodnie z przepisami o ruchu drogowym.

Odnosząc się do roli wskazanych powyżej dodatkowych badań technicznych, warto przywołać wyrok NSA z 10 października 2019 r.⁵, w którym sąd potwierdził, że niedopełnienie obowiązku dokonania badania technicznego pojazdu nie skutkuje utratą prawa do pełnego odliczenia VAT z faktur leasingowych w sytuacji, gdy pojazd posiada cechy konstrukcyjne uprawniające do pełnego odliczenia. Nawet jeżeli podatnik nie dysponuje badaniami technicznymi pojazdu ani odpowiednim wpisem do dowodu rejestracyjnego, organy podatkowe powinny przeprowadzić postępowanie dowodowe i ustalić, czy pojazd wykorzystywany przez podatnika posiada te cechy konstrukcyjne, określone przez ustawodawcę i uprawniające do pełnego odliczenia VAT. Ten wyrok należy stosować także w odnie-

sieniu do podatków dochodowych. Jest on niezmiennie istotny również z tego względu, że wyroki wojewódzkich sądów administracyjnych wydawane dotychczas, ale także już po przywołanym wyroku NSA, potwierdzały tezę przeciwną⁶. Wskazany wyrok NSA nie oznacza natomiast, że podatnik nie musi wykazać, że użytkowany samochód faktycznie spełniał wymagania dla pełnego odliczenia VAT, a obecnie – zarówno dla pełnego zaliczenia odpisów amortyzacyjnych, kosztów najmu, dzierżawy czy leasingu, jak i kosztów eksploatacji pojazdu, tj. posiadał cechy jednego ze wskazanych powyżej pojazdów na moment, kiedy następowało odliczenie VAT bądź zaliczenie wydatku do kosztów uzyskania przychodów.

Jeśli podatnik przeprowadził dodatkowe badanie techniczne i uzyskał zaświadczenie ze stacji kontroli pojazdów, że dany pojazd spełnia wymogi określone w przepisach u.p.t.u. dla pełnego odliczenia VAT, zaświadczenie to powinno być wystarczające również dla celów podatku dochodowego. Stanowisko przeciwnie byłoby nieracjonalne, gdyż potwierdzenie spełnienia kryteriów określonych w u.p.t.u. w powyższym zakresie oznacza automatycznie spełnienie przez dany pojazd wymagań dla celów podatków dochodowych – zakres pojazdów o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 tony, do których nie stosuje się ograniczeń przewidzianych w u.p.t.u., u.p.d.o.p. i u.p.d.o.f., jest bowiem identyczny.

Przechodząc do kwestii zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych czy rat leasingowych dotyczących użytkowanych samochodów, należy również wskazać, że – w odróżnieniu od kosztów eksploatacji samochodów osobowych – bez znaczenia pozostaje kwestia prowadzenia ewidencji przebiegu pojazdu, o której mowa

w przepisach o VAT. Opisane poniżej ograniczenia mają zastosowanie zarówno u podatnika, który w odniesieniu do danego pojazdu prowadzi ewidencję przebiegu dla celów VAT, jak i w przypadku, gdy taka ewidencja nie jest prowadzona (bądź nie musi być prowadzona z uwagi np. na przeznaczenie samochodu do odpłatnego wynajmu).

1.2. Nabycie i amortyzacja samochodu osobowego

Zmiany przepisu art. 16 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. (i analogicznie art. 23 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.f.) – dokonane na mocy z.u.p.d.o.f.o.p.18 – są zdecydowanie korzystne dla podatników. Przed 1 stycznia 2019 r. podatnik, dokonując nabycia samochodu i wprowadzając go do środków trwałych, mógł zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów odpisy amortyzacyjne tylko w takiej kwocie, jaka odpowiadała proporcji równowartości 20 000 euro do wartości początkowej pojazdu. Zatem zakup samochodu o wartości początkowej przekraczającej ok. 85 000 zł wiązał się z koniecznością proporcjonalnego ustalenia tej części odpisu amortyzacyjnego, która podlegała zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów.

Na skutek zmian od 1 stycznia 2019 r. nastąpiło podwyższenie tego limitu do 150 000 zł, przy czym identycznie jak w przypadku limitu funkcjonującego do końca 2018 r. odpis amortyzacyjny zaliczany do kosztów podatkowych powinien być ustalany z zastosowaniem proporcji 150 000 zł do wartości początkowej pojazdu. Zatem jeśli wartość początkowa samochodu nie przekracza tej kwoty, cały odpis amortyzacyjny może być zaliczony do kosztów uzyskania przychodów. Jednak w przypadku, gdy wartość początkowa samochodu kształtuje się na pozio-

5 Sygn. akt I FSK 1492/17, Legalis.

6 Np. wyrok WSA w Rzeszowie z 17 grudnia 2019 r., sygn. akt I SA/Rz 669/19, Legalis oraz wyrok WSA w Rzeszowie z 28 stycznia 2020 r., sygn. akt I SA/Rz 702/19.

mie wyższym, przykładowo 250 000 zł, wówczas podatnik jest uprawniony do zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów 60% odpisu amortyzacyjnego.

Wprowadzeniu nowego, wyższego limitu nie towarzyszyły praktycznie żadne przepisy przejściowe – w efekcie należy uznać, że ma on zastosowanie do samochodów osobowych wprowadzonych do ewidencji zarówno przed, jak i po 1 stycznia 2019 r. Zatem bez względu na to, czy mówimy o samochodzie już używanym przez podatnika przed 1 stycznia 2019 r., czy też o samochodzie, który będzie dopiero wprowadzony do ewidencji po tej dacie, w obu przypadkach dla ustalenia kwoty odpisu amortyzacyjnego zaliczanego do kosztów uzyskania przychodów już od stycznia 2019 r. należy kierować się nowym limitem równym 150 000 zł.

Potwierdzeniem w tym zakresie są wydawane przez Dyrektora KIS interpretacje podatkowe, w tym interpretacja z 30 kwietnia 2019 r.⁷, zgodnie z którą znowelizowane przepisy, które określają nowy limit w wysokości 150 000 zł w przypadku samochodów osobowych, nie ograniczają prawa do stosowania tego limitu od 1 stycznia 2019 r. w odniesieniu do środków trwałych wprowadzonych do ewidencji przed datą wejścia w życie znowelizowanych przepisów. Jeśli więc wartość początkowa pojazdu jest niższa niż wskazane 150 000 zł – odpisy amortyzacyjne dokonywane przez podatników od 2019 r. stanowią w pełni koszty uzyskania przychodów.

Przykład

W 2017 r. podatnik dokonał zakupu samochodu osobowego o wartości brutto 135 300 zł, przy czym przy jego nabyciu odliczył 50% VAT w kwocie 12 650 zł. Po-

datnik wprowadził samochód do ewidencji środków trwałych w wartości początkowej 122 650 zł (wartość brutto – 50% VAT). Podatnik zastosował liniową metodę amortyzacji z zastosowaniem stawki 20%, w efekcie kwota odpisu amortyzacyjnego podlegająca zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów była ustalana z zastosowaniem proporcji równowartości 20 000 euro (np. 85 000 zł) do wartości początkowej samochodu (122 650 zł). Biorąc pod uwagę, że wartość początkowa samochodu nie przekracza kwoty 150 000 zł, odpis amortyzacyjny za styczeń 2019 r. będzie kosztem podatkowym w pełnej kwocie.

Interpretację taką potwierdza również MF w Objasnieniach podatkowych wydanych 9 kwietnia 2020 r.⁸ (zwanych dalej Objasnieniami), dotyczących kosztów związanych z wykorzystywaniem samochodów osobowych w działalności gospodarczej. Wskazuje przy tym na oczywisty brak możliwości wstecznego zastosowania nowych, podwyższonych limitów do samochodów, które zostały już przez podatnika całkowicie zamortyzowane przed 1 stycznia 2019 r.: „Nowe limity (150 000 zł i 225 000 zł) nie dotyczą odpisów z tytułu zużycia samochodów osobowych w pełni zamortyzowanych przed 1 stycznia 2019 r. Przepisy z.u.p.d.o.f.o.p.18 nie uprawniają do np. dokonywania korekt rozliczeń odpisów amortyzacyjnych za okres przed 1 stycznia 2019 r. w związku z wejściem w życie nowych limitów”⁹.

Wyższy limit amortyzacji, tj. 225 000 zł, ma zastosowanie do samochodów osobowych będących pojazdem elektrycznym w rozumieniu art. 2 pkt 12 ustawy o elektromobilności i paliwach alternatywnych¹⁰ (dalej: u.e.p.a.). Możliwość sko-

rzystania z podwyższonego limitu była jednak uzależniona od ogłoszenia decyzji Komisji Europejskiej (KE) potwierdzającej, że zastosowane różnicowanie limitów jest pomocą publiczną zgodną ze wspólnym rynkiem, albo stwierdzenia przez KE, że nie stanowi ono pomocy publicznej. Pismo KE w tej sprawie wpłynęło do Ministerstwa Energii 18 grudnia 2018 r. Potwierdzono w nim, że proponowane różnicowanie wydaje się racjonalne i wpisuje się w logikę działań zmierzających do ochrony środowiska oraz nie narusza przepisów unijnych w zakresie pomocy publicznej. Na tej podstawie MF potwierdza w Objasnieniach, że od dnia ogłoszenia stanowiska KE, czyli od 18 grudnia 2018 r. do 31 grudnia 2018 r., w odniesieniu do samochodów elektrycznych obowiązywał limit odpisów amortyzacyjnych w wysokości 30 000 euro, zaś od 1 stycznia 2019 r. zastosowanie ma limit w wysokości 225 000 zł.

Ważne

W odniesieniu do samochodów elektrycznych należy zwrócić szczególną uwagę na przepisy przejściowe. Wiążą one bowiem możliwość zastosowania podwyższonych limitów amortyzacji z datą oddania samochodu elektrycznego do używania.

Jeśli samochód elektryczny został oddany do używania do 18 grudnia 2018 r. włącznie, zastosowanie mają niższe limity, właściwe dla innych samochodów osobowych, tj.:

- 1) 20 000 euro – dla odpisów dokonanych do 31 grudnia 2018 r,
- 2) 150 000 zł – dla odpisów dokonywanych od 1 stycznia 2019 r.

7 Sygn. 0114-KDIP2-2.4010.113.2019.1.AG, Legalis.

8 Objasnienia podatkowe MF z 9 kwietnia 2020 r.: Wykorzystywanie samochodu osobowego w prowadzonej działalności – zmiany w podatkach dochodowych od 2019 roku, <https://www.gov.pl/web/finanse/objasnienia-podatkowe-z-9-kwietnia-2020-r-dot-wykorzystywania-samochodu-osobowego-w-prowadzonej-dzialalnosci--zmiany-w-podatkach-dochodowych-od-2019-r> (dostęp: 16 lipca 2020 r.).

9 Objasnienia MF, s. 14.

10 T.j. Dz.U. 2020 poz. 908.

Wyłącznie w odniesieniu do samochodów elektrycznych oddanych do użytkowania od 19 grudnia 2018 r. zastosowanie mają limity podwyższone:

- 1) 30 000 euro – w okresie do 31 grudnia 2018 r.,
- 2) 225 000 zł – od 1 stycznia 2019 r.

Należy również podkreślić, że podwyższony limit amortyzacji podatkowej ma zastosowanie od stycznia 2019 r. do tych podatników, których rok podatkowy pokrywa się z rokiem kalendarzowym. Zgodnie z art. 13 z.u.p.d.o.f.o.p.18 podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych, których rok podatkowy jest inny niż kalendarzowy i rozpoczął się przed 1 stycznia 2019 r. a zakończy się po 31 grudnia 2018 r., stosują do końca przyjętego przez siebie roku podatkowego przepisy art. 2 u.p.d.o.p. w brzmieniu dotychczasowym. Zatem, jeżeli rok podatnika rozpoczął się 1 października 2018 r. i trwał do 30 września 2019 r., nowe przepisy w zakresie samochodów, w tym nowe limity odpisów amortyzacyjnych, powinien on stosować dopiero od 1 października 2019 r.

Oprócz podwyższenia limitu kwot odpisów amortyzacyjnych zaliczanych do kosztów uzyskania przychodów wprowadzono również analogiczny limit dla leasingobiorców i najemców samochodów osobowych, o czym mowa poniżej. Wprowadzenie takiego limitu zarówno dla odpisów amortyzacyjnych, jak i dla rat leasingowych (czynszów najmu) oznaczałoby – w przypadku droższych samochodów – dublowanie się limitów po obu stronach umów leasingu i najmu. Z tego względu w zakresie odpisów amortyzacyjnych przewidziano specyficzne rozwiązanie (art. 16 ust. 5b u.p.d.o.p. oraz art. 23 ust. 5b u.p.d.o.f.), zgodnie z którym limit przewidziany dla odpisów amortyzacyjnych nie ma zastosowania do odpisów z tytułu zużycia samochodu osobowego, jeżeli ten samochód został oddany przez podatnika do odpłat-

nego używania na podstawie umowy leasingu, umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy o podobnym charakterze, a oddawanie w odpłatne używanie na podstawie takiej umowy stanowi przedmiot działalności podatnika. Analogicznie jak w przypadku przepisów podwyższających limit odpisów amortyzacyjnych, również temu przepisowi nie towarzyszyły żadne przepisy przejściowe. W efekcie nową zasadą, zgodnie z którą nie stosuje się ograniczenia w zakresie odpisów amortyzacyjnych dla samochodów przeznaczonych do świadczenia odpłatnych usług najmu, dzierżawy bądź leasingu, zostały również objęte przewidziane do tych celów samochody firm wynajmu i leasingowych, a wprowadzone do ewidencji przed 1 stycznia 2019 r.

Należy jednak podkreślić, że możliwość skorzystania z tego wyłączenia dotyczy konkretnego samochodu przeznaczonego przez nabywcę do oddania w odpłatne używanie na podstawie wskazanych umów, a jednocześnie podatnik ten powinien faktycznie prowadzić działalność w tym zakresie. Minister finansów potwierdza ten fakt w Objasnieniach, wskazując, że działalność polegająca na oddawaniu pojazdów do odpłatnego używania musi mieścić się w podstawowym zakresie działalności podatnika. Z tego względu, w ocenie MF, niezbędne jest ustalenie rodzaju oraz przedmiotu prowadzonej przez podatnika działalności gospodarczej. Za pomocne w tym zakresie MF uznaje dokumenty rejestrowe podatnika, a także postanowienia wynikające z umowy spółki lub jej statutu oraz określone w nich kody Polskiej Klasyfikacji Działalności (np. kod 77.11.Z – „Wynajem i dzierżawa samochodów osobowych i furgonetek”). Jak jednak zastrzega MF, dane wynikające z KRS, umowy czy statutu podatnika nie przesądzają o możliwości korzystania z tych przepisów wyłączających ograniczenia – kluczowy będzie każdorazowo istniejący stan faktyczny, a więc rzeczywiste prowadzenie działalności w danym zakresie.

Należy również wskazać na ograniczenia, jakie wprowadzono w zakresie możliwości zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów niezamortyzowanej wartości użytkowanych samochodów. Otóż w odniesieniu do samochodów osobowych wprowadzonych do ewidencji środków trwałych podatnika od 1 stycznia 2019 r. przewidziano, że kosztami uzyskania przychodów ze sprzedaży takiego samochodu będą wydatki na jego nabycie w części nieprzekraczającej kwoty 150 000 zł (225 000 zł dla samochodów elektrycznych), po pomniejszeniu tych wydatków o sumę odpisów amortyzacyjnych z tytułu zużycia tego samochodu zaliczonych do kosztów uzyskania przychodów.

Przykład

Po 1 stycznia 2019 r. podatnik zakupił i wprowadził do ewidencji środków trwałych samochód o wartości 360 000 zł (wartość netto + nieodliczony VAT). Podatnik amortyzuje zakupiony samochód według stawki 20% przez 4 lata, tj. po 72 000 zł rocznie (łącznie 288 000 zł). Po tym czasie przedsiębiorca sprzedaje samochód za 120 000 zł. Kosztem przy sprzedaży samochodu będzie różnica między nowym limitem amortyzacji podatkowej, tj. 150 000 zł, a wartością odpisów amortyzacyjnych zaliczonych przez podatnika do kosztów uzyskania przychodów. Zatem, jeśli przez 4 lata użytkowania samochodu podatnik ujmie w kosztach uzyskania przychodów odpisy amortyzacyjne w łącznej kwocie 120 000 zł (41,66% odpisu amortyzacyjnego), będzie uprawniony do tego, aby przy sprzedaży samochodu potrącić tylko 30 000 zł kosztu. Sprzedając samochód po 4 latach za kwotę 120 000 zł wykaże więc dochód w wysokości 90 000 zł (przychód równy 120 000 zł minus koszty, czyli 30 000 zł).

W celu uniknięcia dublowania ograniczeń po stronie podmiotów, które nabywane samochody osobowe traktują jako środki trwałe oddawane w najem czy leasing,

wprowadzono zasadę, zgodnie z którą powyższe ograniczenie nie ma zastosowania przy ustalaniu kosztów uzyskania przychodów z odpłatnego zbycia samochodu osobowego, jaki został uprzednio oddany przez podatnika do odpłatnego używania na podstawie umowy leasingu, umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy o podobnym charakterze, a oddawanie w odpłatne używanie na podstawie takiej umowy stanowi przedmiot działalności podatnika. Co do zasady to ograniczenie nie powinno więc dotyczyć samochodów wykorzystywanych dla potrzeb wynajmu bądź leasingu przez firmy prowadzące działalność w tym zakresie. Analogicznie jak w przypadku wyłączenia limitu dla odpisów amortyzacyjnych, również w tej sytuacji istotna jest faktycznie prowadzona przez podatnika działalność, a jego dokumenty rejestrowe, umowa spółki bądź jej statut, wskazujące na prowadzenie działalności w tym zakresie, mogą być pomocne, ale nie są decydujące.

1.3. Leasing i najem samochodów od stycznia 2019 r.

Zmiany przepisów u.p.d.o.f. i u.p.d.o.p. od 1 stycznia 2019 r. (na mocy z.u.p.d.o.f.o.p.18) miały również na celu zrównanie skutków podatkowych leasingu, najmu i dzierżawy samochodów osobowych z ich zakupem. Zgodnie z nowym art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p. (analogicznie art. 23 ust. 1 pkt 47a u.p.d.o.f.) do kosztów uzyskania przychodów nie są zaliczane opłaty dotyczące danego samochodu osobowego, wynikające z umowy leasingu, o której mowa w art. 17a pkt 1 u.p.d.o.p., umowy najmu, dzierżawy lub innej umowy o podobnym charakterze, w wysokości przekraczającej ich część ustaloną w takiej proporcji, w jakiej kwota 150 000 zł pozostaje do wartości samochodu osobowego będącego przedmiotem tej umowy.

Należy przy tym zaznaczyć, że do tych opłat nie będą zaliczane składki na ubezpieczenie samochodu osobowego (do których zastosowanie ma odrębny przepis). O ile nie budzi wątpliwości sytuacja, w której podatnik wykorzystuje samochód osobowy na podstawie umowy leasingu, składki ubezpieczeniowe opłaca natomiast samodzielnie na podstawie zawartej przez siebie polisy ubezpieczeniowej, o tyle umowa ubezpieczenia zawarta z zakładem ubezpieczeniowym przez leasingodawcę, który następnie obciąża podatnika kosztami składek ubezpieczeniowych, jest przedmiotem rozbieżnych stanowisk organów podatkowych i sądów administracyjnych. W ocenie organów podatkowych leasingobiorca powinien każdorazowo postrzegać poniesienie kosztu składki, uiszczony pierwotnie przez leasingodawcę jako ubezpieczającego, jako poniesienie kosztu ubezpieczenia samochodu. W efekcie, mimo że leasingobiorca nie jest w takim przypadku stroną umowy ubezpieczenia (jako że zawarł ją leasingodawca), do ponoszonych kosztów składek ubezpieczeniowych powinien on stosować ograniczenia właściwe dla ubezpieczeń.

Przykładem może być interpretacja indywidualna z 27 maja 2019 r. wydana przez Dyrektora KIS¹¹, w której organ odniósł się do trzech wariantów rozliczeń składek ubezpieczeniowych, tj.:

- 1) leasingodawca zawiera umowę ubezpieczenia, a następnie obciąża kosztem ubezpieczenia wnioskodawcę na podstawie faktury, gdzie w ratę leasingu wkalkulowana jest wartość składki ubezpieczeniowej,
- 2) leasingodawca zawiera umowę ubezpieczenia, a następnie obciąża podatnika kosztem ubezpieczenia na podstawie faktury, gdzie składka ubezpieczenia jest ujęta na fakturze, ale zostanie wyodrębniona w innej pozycji niż rata leasingowa,

3) leasingobiorca sam zawiera umowę ubezpieczenia z ubezpieczycielem i sam dokonuje zapłaty składek ubezpieczenia na podstawie otrzymanej polisy.

W ocenie organu we wszystkich powyższych przypadkach bez znaczenia jest sposób kalkulacji składek ubezpieczeniowych, a ograniczenie właściwe dla tych składek dotyczy wszystkich opisanych powyżej wariantów (a więc i tego, w ramach którego część składki ubezpieczeniowej jest włączona w ratę leasingową).

Odmienne stanowisko zajmują natomiast sądy administracyjne – twierdzą one konsekwentnie, że skoro to leasingodawca zawiera umowę ubezpieczenia, to wyłącznie jego dotyczą ograniczenia stosowane w odniesieniu do składek ubezpieczeniowych¹².

Analizowane ograniczenie ma zastosowanie do opłat wynikających nie tylko z umów leasingu samochodów, ale także z umów najmu, dzierżawy, jak i wszelkich innych umów o podobnym charakterze, na podstawie których podatnik użytkuje samochód lub ma prawo do jego użytkowania. Częstym błędem popełnianym przez podatników jest zawężanie stosowania tego ograniczenia wyłącznie do rat wynikających z umów leasingu. Analogiczny limit dla samochodów elektrycznych to 225 000 zł.

Należy również wskazać, że zarówno omawiany przepis dotyczący ograniczenia możliwości zaliczenia opłat leasingowych do kosztów uzyskania przychodów (art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p.), jak i kolejne odnoszące się do niego zasady budzą liczne kontrowersje. Przede wszystkim należy wskazać na art. 16 ust. 5a u.p.d.o.p. (i odpowiednio art. 23 ust. 5a u.p.d.o.f.), zgodnie z którym kwota, o której mowa w powyższym przepisie,

¹¹ Sygn. 0114-KDIP2-2.4010.105.2019.1.AG, Legalis,

¹² Np. wyrok WSA w Warszawie z 25 czerwca 2019 r., sygn. akt III SA/Wa 2126/18, Legalis.

obejmuje także VAT, który zgodnie z przepisami o VAT nie podlega odliczeniu. Już sama ta konstrukcja budzi poważne wątpliwości, jedyną kwotą, o której mowa w powołanych powyżej przepisach, jest bowiem 150 000 zł, jednak trudno powiedzieć, o jaki VAT miałoby tu chodzić. Podatnik nie nabywa samochodu, a jedynie użytkuje go na podstawie umowy najmu, dzierżawy bądź leasingu, a więc jedynym VAT, który może mieć prawo odliczyć, jest VAT wynikający z rat leasingowych bądź czynszów. Ponadto – jak wynika ze stanowiska prezentowanego przez MF – jeśli podatnik jest uprawniony, aby od wydatków związanych z danym samochodem odliczać 50% VAT, to kwotę 150 000 zł powinien traktować jako kwotę obejmującą 134 529,15 zł kwoty netto i 15 470,85 zł kwoty VAT. W efekcie, ponosząc koszt raty leasingowej netto w wysokości 3 500 zł w odniesieniu do samochodu o wartości 200 000 zł, podatnik obliczyłby część raty zaliczanej do kosztów uzyskania przychodów jako: $3\,500\text{ zł} \times 134\,529,15\text{ zł} \div 200\,000\text{ zł}$. Tym samym do kosztów podatkowych zaliczyłby kwotę 2 354,26 zł.

Jednakże, w ocenie autorki, jeśli przepis mówiący o tym, że kwota wskazana w art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p. (art. 23 ust. 1 pkt 47a u.p.d.o.f.) obejmuje niepodlegający odliczeniu VAT, dotyczy kwoty 150 000 zł, wówczas należy uznać, że powyższa proporcja powinna mieć zastosowanie wyłącznie do kwoty netto raty leasingowej bądź czynszu najmu. Konsekwentnie ograniczenie powinno mieć zastosowanie wyłącznie do kwoty netto raty bądź czynszu najmu, nie zaś do kwoty VAT od tej raty (lub czynszu), która nie podlega odliczeniu. W tym zakresie bowiem nie funkcjonowałby inny przepis niż regulacja art. 16 ust. 1 pkt 46 lit. a u.p.d.o.p. (i odpowiednio art. 23 ust. 1 pkt 43 lit. a u.p.d.o.f.), zgodnie z którym do kosztów podatkowych zasadniczo nie zalicza się VAT, jednak VAT naliczony jest kosztem podatko-

wym w tej części, w której podatnikowi nie przysługuje prawo do jego odliczenia.

Przeciwnego zdania są organy podatkowe, co jednak nie znajduje uzasadnienia w istniejących przepisach. Przykładowo w interpretacji indywidualnej z 4 października 2019 r.¹³ Dyrektor KIS potwierdził prawidłowość stanowiska podatnika, że nieodliczona część VAT (50%) od raty kapitałowej powinna być przez niego limitowana według proporcji, którą stosuje do samej raty kapitałowej. Takie stanowisko prezentuje również MF w Objasnieniach, z których wynika, że proporcję (ustaloną z uwzględnieniem pomniejszenia kwoty 150 000 zł o zawarty w niej, niepodlegający odliczeniu VAT) należy stosować zarówno do kwot netto raty leasingowej lub czynszu najmu, jak i do kwoty podatku VAT od tych opłat w zakresie niepodlegającym odliczeniu.

Stanowisko takie jest szczególnie niekorzystne dla podatników zwolnionych od VAT, którzy w ogóle nie są uprawnieni do odliczenia VAT. Należy bowiem uznać, że współczynnik, który powinien być zastosowany przez takiego podatnika, przyjmuje następującą formę:

$$150\,000\text{ zł} \div \text{cena netto pojazdu} + 100\% \text{ VAT}$$
 lub
$$121\,951\text{ zł} \div \text{cena netto pojazdu}.$$

Kierując się konkluzjami zawartymi w Objasnieniach MF należałoby też uznać, że podatnicy zwolnieni z VAT powinni stosować powyższy współczynnik do całej kwoty brutto raty leasingowej lub czynszu najmu.

Próba zrównania skutków podatkowych leasingu czy najmu z zakupem pojazdu dotyczy również samochodów elektrycznych. W ich przypadku kwota powyższego limitu wynosi 225 000 zł, przy czym analogicznie powinna ona ulec pomniejszeniu w zależności od uprawnienia podatnika do odliczenia VAT.

Przykład

Pośrednik ubezpieczeniowy, prowadzący wyłącznie działalność zwolnioną od VAT, wziął w lutym 2019 r. w leasing samochód osobowy o wartości netto 145 000 zł. Biorąc pod uwagę, że prowadzona działalność nie uprawnia go do odliczenia VAT, za podstawę kalkulacji tej części raty leasingowej, która podlega zaliczeniu do kosztów uzyskania przychodów, przyjmie on kwotę nie 150 000 zł, ale 121 951,22 zł. Kwota netto płaconej raty leasingowej – w części dotyczącej spłaty kapitału – wynosi 4 000 zł, zaś VAT od tej części raty leasingowej wynosi 920 zł. Zgodnie ze stanowiskiem MF z łącznie poniesionego kosztu w kwocie 4 920 zł podatnik zaliczy do kosztów uzyskania przychodów kwotę ustaloną zgodnie z obliczeniem: $4\,920\text{ zł} \times 121\,951,22\text{ zł} \div 145\,000\text{ zł}$. Zatem kosztem uzyskania przychodów podatnika będzie kwota 4 137,93 zł.

Powyższy przykład pokazuje, że w przypadku podatników zwolnionych od VAT, aby samochód nie wiązał się z koniecznością zastosowania ograniczeń, jego cena nabycia przez firmę leasingową nie powinna przekraczać 121 951,22 zł. Należy też podkreślić, że w piśmiennictwie dotyczącym powyższego zagadnienia (m.in. w Objasnieniach MF) można spotkać się z nieco odmienną metodologią ustalania proporcji, przy czym ta metodologia daje identyczne wyniki, jak ta zaprezentowana powyżej. Mianowicie kwota 150 000 zł uwzględniana w liczniku jest stałą, wartość samochodu uwzględnianą w mianowniku podwyższa się natomiast o kwotę VAT, która nie podlega odliczeniu. Z matematycznego punktu widzenia obie metodologie prowadzą do identycznego wyniku.

Wskazane powyżej zagadnienia nie wyczerpują jednak skali problemów interpretacyjnych związanych z nowymi przepisami. Trzeba bowiem wziąć pod uwagę,

13 Sygn. 0111-KDIB2-1.4010.339.2019.2.AT, Legalis.

że zgodnie z powszechną opinią organów podatkowych część odsetkowa zawsze powinna być kwalifikowana jako koszt finansowania dłużnego (i podlegać limitom z takim finansowaniem związanym) – niezależnie od tego, czy umowa ma dla celów podatkowych charakter leasingu operacyjnego czy finansowego. Dlatego ustawodawca przyjął rozwiązanie, zgodnie z którym w przypadku samochodu osobowego oddanego do używania na podstawie umowy leasingu podatkowego omawiane powyżej ograniczenie zaliczalności kosztu raty do kosztów uzyskania przychodów ma zastosowanie wyłącznie do tej części opłaty, która stanowi spłatę wartości samochodu osobowego. Tym samym limit ustalony jako kwota 150 000 zł (lub niższa, jeśli podatnik nie odlicza wobec danego samochodu 100% VAT) do wartości pojazdu w przypadku umów leasingu, o których mowa w art. 17a u.p.d.o.p. (i odpowiednio 23a u.p.d.o.f.), ma zastosowanie wyłącznie do kapitałowej części raty.

Warto się również zastanowić, co oznacza przewidziana w analizowanych przepisach wartość samochodu, do której należy odnosić kwotę 150 000 zł (lub niższą). W ocenie autorki, w przypadku umów najmu długoterminowego czy leasingu, w których wskazywana jest cena netto nabycia samochodu przez firmę leasingową, ta cena – w kwocie netto – powinna być przyjęta jako wartość samochodu dla potrzeb obliczenia proporcji. Jednak w przypadkach najmu na okresy krótsze ta cena nie jest podawana korzystającemu, dlatego ustawodawca przewidział, że w sytuacji, gdy umowa najmu, dzierżawy lub inna umowa o podobnym charakterze została zawarta na okres krótszy niż 6 miesięcy, przez wartość samochodu należy rozumieć wartość przyjętą dla celów ubezpieczenia. Od razu należy jednak zaznaczyć, że również takie zdefiniowanie wartości samochodu nie rozwiązuje w pełni problemu.

Przykładowo, wynajmując samochód na lotnisku poza Polską, podatnik może nie być w stanie uzyskać informacji o wartości samochodu przyjętej dla celów ubezpieczenia. Co do zasady nie powinno to pozbawiać go prawa do zaliczenia wydatku poniesionego w związku z najmem do kosztów uzyskania przychodów, jeśli obiektywna wartość rynkowa tego samochodu nie przekracza kwoty 150 000 zł. Zatem zasadne wydaje się przyjęcie, że jeśli podatnik jest w stanie udowodnić, np. na podstawie dostępnych cenników, iż warunek ten jest spełniony, będzie uprawniony do zaliczenia wydatku do kosztów uzyskania przychodów, nawet gdy nie uda mu się pozyskać informacji o wartości tego samochodu przyjętej dla potrzeb ubezpieczenia.

Tak też wydaje się wynikać z Objaśnień MF. Odnosząc się do tego zagadnienia MF wskazał, że w oczywistych sytuacjach, np. kiedy najwyższa katalogowa cena za konkretny model samochodu mieści się w limicie 150 000 zł i 225 000 zł dla samochodu elektrycznego, wystarczy, że podatnik posiada odpowiednie dokumenty potwierdzające wartość tego samochodu (np. cennik producenta danego modelu samochodu), z których wynika, że dany model mieści się w omawianym limicie.

Jak wskazuje MF, tego typu sytuacje mogą w praktyce dotyczyć wynajęcia samochodu za granicą. W przypadku najmu krótkoterminowego (np. *carsharingu*) informację o wartości samochodu może też dostarczać sam przedsiębiorca zajmujący się tego rodzaju działalnością (np. poprzez przekazanie klientom informacji o wartościach poszczególnych modeli samochodów dostępnych w jego ofercie). Takie stanowisko potwierdzają również organy podatkowe, w tym Dyrektor KIS w interpretacji z 15 kwietnia 2019 r.

Interpretacja indywidualna Dyrektora KIS z 15 kwietnia 2019 r.¹⁴

Wartość przedmiotu umowy powinna odzwierciedlać jego wartość rynkową. Jeżeli w umowie określono wartość samochodu, która znacznie odbiega od wartości rynkowej, działanie takie może zostać poczytane jako obejście prawa podatkowego. W przypadku, kiedy umowa najmu, dzierżawy lub inna umowa o podobnym charakterze została zawarta na okres krótszy niż 6 miesięcy, wartością samochodu jest wartość przyjęta dla celów ubezpieczenia (art. 16 ust. 5d u.p.d.o.p.). Jeżeli w umowie nie podano wartości samochodu, można przyjąć wartość samochodu osobowego wynikającą z umowy jego ubezpieczenia. W przypadku jej braku powinna to być wartość przyjęta przez podatnika najbardziej odpowiadająca wartości rynkowej samochodu.

Trzeba też wyjaśnić, jak wygląda sytuacja w przypadku wynajmu na okresy dłuższe niż 6 miesięcy, w których cena nabycia samochodu przez firmę wynajmu nie jest podawana. Skoro akceptowalne wydaje się rozwiązanie polegające na odwołaniu się do obiektywnych wartości rynkowych pojazdów w przypadku najmu na okresy nieprzekraczające 6 miesięcy, to również wówczas przedstawienie takich wycen powinno pozwalać na zaliczenie wydatku do kosztów uzyskania przychodów, jeśli nie będą one przekraczały wskazanych limitów. Tak też należy wnioskować w świetle przywołanej interpretacji.

Mimo że celem wprowadzonych zmian było niewątpliwie zrównanie, a przynajmniej zbliżenie zasad zaliczania do kosztów podatkowych wydatków ponoszonych przez podatników w związku z leasingiem i najmem samochodów osobowych z zasadami mającymi zastosowanie do odpisów amortyzacyjnych, rozwiązanie polegające na leasingu samochodu,

¹⁴ Sygn. 0114-KDIP2-3.4010.5.2019.2.SP, Legalis.

a następnie jego wykupie pozwala na zaliczenie do kosztów podatkowych wyższych kwot niż w przypadku samodzielnego nabycia pojazdu. Wynika to z faktu, że limit przewidziany dla kosztów najmu i leasingu funkcjonuje niezależnie od limitu przewidzianego dla odpisów amortyzacyjnych – można więc stwierdzić, że mamy do czynienia z dwoma limitami, które mogą dotyczyć tego samego samochodu, w zależności od tego, czy jest on w danym momencie wykorzystywany na podstawie umowy leasingu, czy stanowi już własność podatnika.

Przykładowo, jeśli podatnik jest zainteresowany samochodem o wartości netto 250 000 zł, to może:

- 1) wziąć przedmiotowy samochód w leasing, np. na 24 miesiące i w trakcie trwania takiej umowy spłacić 120 000 zł – w uproszczeniu (tj. pomijając kwestię VAT) do kosztów uzyskania przychodów z tego tytułu zaliczy kwotę 72 000 zł (tj. $120\,000\text{ zł} \times 150\,000\text{ zł} \div 250\,000\text{ zł}$);
- 2) po zakończeniu umowy leasingu dokonać wykupu samochodu po cenie 130 000 zł i – jeżeli celem podatnika byłoby używanie go dłużej niż 12 miesięcy – wprowadzić go do ewidencji środków trwałych. Biorąc pod uwagę, że wartość początkowa samochodu nie przekraczałaby 150 000 zł, odpisy amortyzacyjne byłyby w pełni zaliczane do kosztów uzyskania przychodów.

W efekcie podatnik byłby uprawniony do zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów łącznej kwoty w wysokości 202 000 zł. Tymczasem, dokonując nabycia przedmiotowego samochodu, bez skorzystania z formy leasingu i późniejszego wykupu, podatnik byłby uprawniony do zaliczenia do kosztów uzyskania przychodów odpisów amortyzacyjnych w kwocie nieprzekraczającej łącznie

150 000 zł. Możliwość przyjęcia takiego rozwiązania potwierdzają już organy podatkowe, np. w interpretacji Dyrektora KIS z 15 kwietnia 2019 r.¹⁵ organ uznał, że limit wynikający z art. 16 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. będzie dotyczył ewentualnego wykupu samochodu osobowego po upływie podstawowego okresu trwania umowy leasingu, tj. w przypadku dokonywania późniejszych odpisów amortyzacyjnych. Wynikające z umowy leasingu operacyjnego opłaty będą natomiast limitowane odrębnym limitem, o którym mowa w art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p.

Zatem podatnikowi będą przysługiwać dwa limity nawiązujące do kwoty 150 000 zł w odniesieniu do zawartej umowy leasingu operacyjnego, tj.:

- 1) jeden określony w art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p. – dotyczący opłat wynikających z umowy leasingu,
- 2) drugi określony w art. 16 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.p. – dotyczący ewentualnych odpisów amortyzacyjnych dokonywanych po wykupie przedmiotu umowy leasingu operacyjnego.

1.4. Przepisy przejściowe

Oprócz samych przepisów kreujących nowe zasady rozliczenia rat leasingowych poważnym wyzwaniem są również przepisy przejściowe dotyczące umów leasingu, najmu czy dzierżawy, zawartych przed 1 stycznia 2019 r. Zgodnie z tymi przepisami w odniesieniu do umów leasingu, najmu, dzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze dotyczących samochodu osobowego zawartych przed tą datą, zastosowanie mają dotychczasowe przepisy u.p.d.o.f. i u.p.d.o.p. Taka konstrukcja przepisów przejściowych wywołała zjawisko masowego zawierania pod koniec 2018 r. umów leasingu i najmu na droższe samochody, przy czym te

pojazdy nie zostały jeszcze od dealerów odebrane, co więcej – mogły nawet nie zostać jeszcze wyprodukowane do końca 2018 r. Odnosząc się do tej kwestii, MF w Objasnieniach potwierdził swoje wcześniejsze stanowisko, zgodnie z którym umowa leasingu ma charakter konsensualny, a tym samym jest skuteczna przez samo złożenie zgodnych oświadczeń woli stron tej umowy.

Oznacza to również, że dla uznania umowy leasingu za zawartą w 2018 r. wydanie w tym roku samego pojazdu nie było konieczne. Minister Finansów wskazuje jednak, że teza ta jest prawdziwa, o ile zawarta przed 1 stycznia 2019 r. umowa leasingu, najmu, dzierżawy lub inna umowa o podobnym charakterze zawiera wszystkie obligatoryjne dla określonego jej rodzaju elementy treści czynności prawnej. Następnie MF odwołuje się do definicji umowy leasingu zawartej w ustawie z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny¹⁶ (dalej: k.c.) oraz do definicji „podatkowych” umów leasingu, wskazując na elementy wymagane przez art. 17b u.p.d.o.p. oraz art. 23b u.p.d.o.f. Działanie takie może wprowadzać w błąd podatników, MF sugeruje bowiem zawężenie możliwości stosowania korzystnych dla podatników przepisów przejściowych wyłącznie do umów leasingu, w tym umów najmu, dzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, które spełniają warunki, aby uznać je za podatkowe umowy leasingu. Tymczasem, zgodnie z przepisami przejściowymi, możliwość kontynuacji zasad rozliczeń obowiązujących przed 1 stycznia 2019 r. ma zastosowanie do wszelkich zawartych przed tą datą umów leasingu, najmu, dzierżawy, a także umów o podobnym charakterze, które mają za przedmiot samochód osobowy.

Z perspektywy możliwości stosowania starych przepisów bez znaczenia jest więc,

¹⁵ Sygn. 0111-KDIB1-3.4010.1.2019.2.MO, Legalis.
¹⁶ T.j. Dz.U. 2019 poz. 1145.

czy umowa spełniała (lub nie) definicję umowy leasingu (czy to definicję z k.c., czy z u.p.d.o.p./u.p.d.o.f.), a tym samym, czy zawierała wszelkie istotne elementy tych umów. Za całkowicie nieuzasadnione należy więc uznać stanowisko MF, z którego wynika, że w przypadku zawarcia przed 1 stycznia 2019 r. umowy leasingu, najmu, dzierżawy lub innej podobnej umowy, która nie zawiera wszystkich istotnych dla danej umowy elementów, podatnik naraża się na ryzyko uznania, że umowa taka nie daje podstaw do stosowania regulacji przejściowej określonej w art. 8 ust. 1 z.u.p.d.o.f.o.p.18, a tym samym nie jest możliwe stosowanie do niej dotychczasowych przepisów u.p.d.o.f. lub u.p.d.o.p. Mimo potwierdzenia możliwości odbioru pojazdu dla potrzeb takich umów już po 31 grudnia 2019 r., MF w Objaśnieniach potwierdza również swoje wcześniejsze stanowisko, zgodnie z którym, jeśli termin odbioru pojazdu byłby znacznie odroczony w sposób nieuzasadniony przyczynami natury obiektywnej, działanie takie może być rozpatrywane jako obejście przepisów prawa podatkowego, a tym samym działanie podlegające ogólnej klauzuli przeciwko unikaniu opodatkowania.

Jednocześnie z przepisów przejściowych wynika, że w przypadku umów najmu, dzierżawy czy leasingu zmienionych lub odnowionych po 31 grudnia 2018 r. stosowane mają być już zmienione przepisy. W pierwszej kolejności należy wskazać, że już sam fakt zawarcia umowy najmu czy leasingu może być kontrowersyjny. Nie powinno być wątpliwości, że do zawarcia takiej umowy dochodzi wówczas, gdy w 2018 r. dla danego samochodu, w jednostkowej umowie najmu lub leasingu, strony określają wszystkie wymagane parametry (niezbędne również do złożenia zamówienia na dostawę samochodu przez stację dealerską), datę odbioru oraz okres trwania umowy (np. 36 miesięcy), a sam odbiór samochodu planowany jest

na 2019 r. Jednak wątpliwości powstają już w przypadku tzw. umów ramowych, które przewidują ogólne warunki, na podstawie których samochody będą oddawane w leasing (najem) korzystającemu, lecz dla skutecznego rozpoczęcia korzystania z danego samochodu korzystający musi złożyć zamówienie, a następnie – w chwili odbioru – potwierdzić zamówienie, podpisując tzw. umowę szczegółową.

Należy podkreślić, że składane zamówienia precyzują samochody, które następnie oddane będą do używania korzystającemu, a ich złożenie następuje w wykonaniu umowy ramowej. Zatem jeśli te zamówienia – w świetle umowy ramowej – były wiążące dla obu stron, to należałoby uznać, że z chwilą ich złożenia dochodzi do skutecznego zawarcia umowy leasingu (bądź najmu) niezależnie od tego, że w chwili odbioru strony potwierdzałyby zamówienie w drodze umowy szczegółowej. Do przeciwnych wniosków doszedł jednak Dyrektor KIS, który w interpretacji z 24 kwietnia 2019 r.¹⁷ zarzucił podatnikowi, że skoro dokładna data oddania samochodów do używania wprowadzana jest dopiero na etapie umów szczegółowych, to nie można uznać, aby wcześniejsze określenie czasu trwania umów (np. 36 miesięcy) oznaczało skuteczne zawarcie umowy leasingu. Dyrektor KIS stwierdził, że z art. 7091 k.c. wynika m.in., że umowa leasingu ma charakter terminowy, gdyż jest zawierana na czas oznaczony.

W ocenie organu oznacza to konieczność wskazania daty rozpoczęcia i zakończenia użytkowania poszczególnych pojazdów (tj. czasu trwania umowy leasingu), jako że ten element stanowi przedmiotowo istotną część treści czynności prawnej, bez którego nie dochodzi do zawarcia umowy. Taka dokładna data rozpoczęcia i zakończenia użytkowania poszczególnych samochodów była wpro-

wadzana dopiero na etapie zawierania szczegółowych umów, dlatego Dyrektor KIS uznał, że o skutecznym zawarciu umowy leasingu można mówić dopiero w momencie podpisania tych szczegółowych umów użytkowania samochodów. Wtedy bowiem zostają ostatecznie potwierdzone wszystkie warunki określone w zamówieniach oraz zostaje wskazany czas trwania leasingu. Jeżeli zatem te szczegółowe umowy użytkowania samochodów zostały lub zostaną podpisane po 31 grudnia 2018 r., to – mimo uprzedniego zawarcia umowy ramowej oraz złożenia szczegółowych zamówień – do rozliczenia kosztów podatkowych z tytułu leasingu zastosowanie znajdą przepisy u.p.d.o.p. w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2019 r.

Z powyższym podejściem Dyrektora KIS trudno się zgodzić, a interpretacja powinna zdecydowanie podlegać uchyleniu z uwagi na błędy popełnione przez organ podatkowy. Podstawową kwestią jest to, że – tak jak MF w późniejszych Objaśnieniach – organ podatkowy odniósł się wyłącznie do przepisów k.c. regulujących umowę leasingu, nie odnosząc się w ogóle do regulacji dotyczących innych umów. Tymczasem, nawet jeśli umowa nosi nazwę umowy leasingu, to nie musi wcale spełniać wymogów umowy leasingu wynikających z k.c. – może to być również umowa najmu długoterminowego. Co prawda wymóg oznaczoności czasu, na który jest zawierana umowa, wynika również bezpośrednio z u.p.d.o.p., jednak za czas oznaczony można uznać wszelkie określenia ram czasowych, w których samochód byłby oddany do używania korzystającemu, w tym również oznaczenie go jako 36 miesięcy od daty odbioru. Ten czas przewidywały zamówienia składane przez podatnika na podstawie umowy ramowej, co w powiązaniu z ich przewidywaną datą odbioru kreowało oznaczenie czasu, na który umowa jest zawierana.

17 Sygn. 0111-KDIB1-3.4010.50.2019.1.MO, Legalis.

Zatem kluczowa powinna być kwestia, czy takie zamówienie jest wiążące dla stron umowy, nie zaś to, że z praktycznego punktu widzenia zakładana data odbioru pojazdu może ulec przesunięciu.

Taka interpretacja, jaką przedstawił Dyrektor KIS, wobec powszechnego zjawiska odsunięcia w czasie bądź – potencjalnie – przyspieszenia odbioru pojazdu, w stosunku do daty zakładanej w zawartych w 2018 r. umowach leasingu, skutkowałaby tym, że mało które z tych umów byłyby – w ocenie Dyrektora KIS – skutecznie zawartymi umowami. Tymczasem standardowym rozwiązaniem, kreującym bez wątpienia oznaczony czas trwania umowy, jest określenie go jako konkretnej liczby miesięcy od daty odbioru, nawet jeśli ta data wypadnie wcześniej bądź później niż pierwotnie zakładana.

Nie jest również precyzyjnie określone, jakiego rodzaju zmiany skutkują koniecznością zastosowania nowych przepisów. Biorąc jednak pod uwagę, że w przeszłości wprowadzano już wiele zmian w zakresie zasad odliczenia VAT od samochodów, a zmianom tym każdorazowo towarzyszyły przepisy przejściowe przewidujące tzw. ochronę praw nabytych, należy w tym zakresie posłunkować się doświadczeniami z lat ubiegłych. Również wtedy MF prezentowało podejście, zgodnie z którym tylko takie zmiany umowy leasingu bądź najmu, które skutkowały poszerzeniem uprawnień podatnika (np. podwyższeniem kwoty VAT do odliczenia) wiązały się z przerwaniem ochrony praw nabytych. Konsekwentnie w analizowanym przypadku powinny to być tylko takie zmiany, jakie będą skutkować podwyższeniem kosztów, które podatnik mógłby zaliczyć do kosztów podatkowych. Jednak na doprecyzowanie tej kwestii należy liczyć w planowanych przez MF objaśnieniach podatkowych.

Wątpliwości w tym zakresie nie rozwiewają wydane dotychczas interpretacje. Z jednej strony organy potwierdzają, że odbiór samochodu po 31 grudnia 2018 r. nie oznacza konieczności zastosowania nowych przepisów, nawet jeśli pewne szczegóły umowy leasingu ulegają uszczegółowieniu dopiero z chwilą tego odbioru (np. terminy płatności poszczególnych rat leasingowych, numer rejestracyjny pojazdu) – takie stanowisko wyraził chociażby Dyrektor KIS w interpretacji indywidualnej z 21 sierpnia 2019 r.¹⁸. Jednak z drugiej strony organy wskazują, że zmiana polegająca na modyfikacji harmonogramu rat leasingowych w ten sposób, iż jedne z rat wzrastają, inne natomiast maleją, jest postrzegana przez organy podatkowe jako zmiana skutkująca koniecznością zastosowania nowych przepisów od momentu ich zaistnienia¹⁹.

Nie ulega natomiast wątpliwości, że zmiana polegająca np. na odnowieniu umowy najmu samochodu, którego wartość istotnie przekracza 150 000 zł, będzie zmianą skutkującą zastosowaniem nowych przepisów. Jednocześnie taki skutek będzie dotyczył czynszów najmu przypadających dopiero po zmianie (odnowieniu umowy).

Zmianą, która niewątpliwie skutkuje koniecznością objęcia umowy leasingu nowymi zasadami, jest również cesja takiej umowy. Jeśli wartość samochodu, po której firma leasingowa nabyła samochód dla potrzeb umowy leasingu zawartej przed 1 stycznia 2019 r., przekracza 134 529 zł, a podatnik jest zainteresowany wstąpieniem w prawa i obowiązki dotychczasowego korzystającego, musi liczyć się z tym, że koszty podatkowe po jego stronie podlegać będą ograniczeniu. Zatem jeśli cesja, czyli zmiana umowy leasingu, będzie miała miejsce w 2019 r., nowy korzystający będzie musiał stosować

już nowe zasady, a więc zaliczać do kosztów tylko część rat leasingowych, obliczonych z zastosowaniem współczynnika 134 529 zł do wartości samochodu wynikającej z umowy leasingu.

Przykład

Podatnik A w lutym 2018 r. zawarł umowę leasingu samochodu, którego cena nabycia netto przez firmę leasingową była równa 145 000 zł. Miesięczna rata leasingowa wynosi 3 000 zł netto, przy czym część kapitałowa tej raty to 2 500 zł. Podatnik A nie chce już kontynuować umowy leasingu i w maju 2019 r. udało mu się zidentyfikować podmiot, który przejmie po podatniku A przedmiotową umowę, tj. wstąpi – za zgodą firmy leasingowej – we wszelkie prawa i obowiązki podatnika A. Jednocześnie z cesją umowy leasingu nie ulegają zmianie inne elementy tej umowy, w szczególności wysokość raty leasingowej i okres trwania umowy. Podatnik B, który będzie nowym korzystającym, mimo że umowa leasingu została zawarta w 2018 r., a więc pod rządami poprzednich przepisów, jeśli od danego samochodu odliczy tylko 50% VAT, zostanie uprawniony do zaliczenia do kosztów podatkowych raty leasingowej (w części kapitałowej) w proporcji 134 529 zł/145 000 zł. Zatem kalkulacja miesięcznego kosztu podatkowego będzie następująca: $2\,500\text{ zł} \times 134\,529\text{ zł} \div 145\,000\text{ zł} = 2\,319,47\text{ zł}$.

W tym zakresie Dyrektor KIS wypowiedział się już w kilku interpretacjach, w tym m.in. z 20 marca 2019 r.²⁰ oraz z 21 marca 2019 r.²¹ W przedmiotowych interpretacjach uznano, że zmianą umowy leasingu – w rozumieniu art. 8 z.u.p.d.o.f.o.p.18 – będzie zmiana, która ma lub może mieć istotny wpływ na skutki w podatku dochodowym, np. wpływ na wysokość kosztów

18. Sygn. 0113 KDIPT2-1.4011.315.2019.1.MM, Legalis.

19. Np. interpretacja indywidualna z 12 września 2019 r., sygn. 0111-KDIB1-2.4010.255.2019.1.AK, Legalis.

20 Sygn. 0114-KDIP3-1.4011.590.2018.1.MT, Legalis.

21 Sygn. 0112-KDIL3-3.4011.435.2018.2.DS, Legalis.

tów uzyskania przychodów po stronie podatnika. W konsekwencji tylko zmiana zapisów w umowach zawartych przed 1 stycznia 2019 r., która nie wywołuje skutków w podatku dochodowym, nie będzie automatycznie oznaczała konieczności stosowania nowych przepisów.

Według stanowiska organów zarówno w wyniku cesji umów leasingu, jak i wniesienia tych umów w ramach aportu przedsiębiorstwa, zmianie ulegnie strona umów, tj. w miejsce dotychczasowego korzystającego pojawi się nowy podmiot. Jak stwierdza Dyrektor KIS, po 1 stycznia 2019 r. nie jest możliwe, aby z przepisu przejściowego mógł korzystać inny podmiot (niż sam podatnik, który pierwotnie zawarł umowę leasingu) przejmujący w drodze cesji lub aportu prawa i obowiązki związane z umowami leasingu. Zatem nowy leasingobiorca nie może korzystać z ochrony praw nabytych do końca 2018 r. W tej sytuacji należy zastosować „nowe” przepisy obowiązujące od 2019 r. Data zawarcia umowy pierwotnej leasingu nie ma natomiast wpływu na stosowanie „starych” przepisów.

Takie stanowisko prezentuje również MF w Objaśnieniach, zgodnie z którymi w przypadku cesji umowy leasingu nowy korzystający jest zobowiązany do stosowania przepisów obowiązujących od 1 stycznia 2019 r. Jeśli więc wartość samochodu, po której firma leasingowa nabyła samochód dla potrzeb umowy leasingu zawartej przed 1 stycznia 2019 r., przekracza 134 529 zł, a podatnik zamierza wstąpić w prawa i obowiązki dotychczasowego korzystającego, powinien liczyć się z tym, że koszty podatkowe po

jego stronie będą podlegać ograniczeniu. Jeśli cesja, czyli zmiana umowy leasingu, nastąpiła w 2019 r., nowy korzystający musi stosować już nowe zasady, a więc zaliczać do kosztów tylko część rat leasingowych, obliczonych z zastosowaniem współczynnika 134 529 zł do wartości samochodu wynikającej z umowy leasingu.

Na równi z cesją umowy leasingu – dla potrzeb stosowania nowych przepisów – MF traktuje jednak również sytuacje, w których zmiana stron umowy ma wtórny charakter względem przekształceń (np. podziału spółki przez wydzielanie na podstawie przepisów ustawy z 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych²², wniesienia przez osobę fizyczną całości swojego przedsiębiorstwa do spółki niemającej osobowości prawnej itd.). Należy podkreślić, że w przypadku analizowanych przekształceń zastosowanie znajduje art. 93 i kolejne ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa²³, dalej: o.p., zgodnie z którymi następca prawny wstępuje we wszelkie, przewidziane w przepisach, prawa i obowiązki zbywcy. Mamy więc do czynienia z tzw. sukcesją uniwersalną. Jak natomiast wyjaśnia MF, przepisy przejściowe zawarte w z.u.p.d.o.f.o.p.¹⁸ stanowią przepisy szczególne w stosunku do art. 93 i następnych o.p., normujących kwestie sukcesji podatkowej.

Z takim stanowiskiem nie sposób się zgodzić, co potwierdza korzystny dla podatnika wyrok WSA w Gliwicach z 5 lutego 2020 r.²⁴, w którym jednak sąd nie odniósł się do kwestii sukcesji uniwersalnej, a jedynie lakonicznie stwierdził, że zmiana stron umowy leasingu nie jest zmianą, która

skutkowałaby koniecznością zastosowania nowych, mniej korzystnych przepisów przez nowego korzystającego. Taka konkluzja w odniesieniu do zwykłej cesji umowy leasingu wydaje się jednak zbyt daleko idąca, co potwierdza chociażby wyrok WSA w Warszawie z 7 lutego 2020 r.²⁵, zgodnie z którym umowa cesji leasingu operacyjnego, na podstawie której dochodzi do zmiany korzystającego, może powodować korzyści podatkowe, takie jak np. możliwość stosowania korzystniejszych przepisów obowiązujących do końca 2018 r. Jest to więc zmiana mogąca mieć wpływ na rozliczenia w podatku dochodowym, a tym samym powodująca konieczność zastosowania limitu wskazanego w art. 16 ust. 1 pkt 49a u.p.d.o.p., obowiązującego od 1 stycznia 2019 r.

W Objaśnieniach MF potwierdza, że dokonanie zmiany lub odnowienia umowy zawartej przed 1 stycznia 2019 r. każdorazowo przynosi bieżący skutek. Oznacza to, że konieczność rozpoczęcia stosowania nowych przepisów zaistnieje od momentu wprowadzenia zmiany (bądź odnowienia umowy). Zmiany bądź odnowienie umowy nie mają więc wpływu na rozliczenia podatnika dokonane przed ich wprowadzeniem. Ponadto MF podejmuje próbę wskazania tych zmian, które skutkują koniecznością zastosowania nowych przepisów oraz tych, które nie wpływają na możliwość zastosowania przepisów obowiązujących przed 1 stycznia 2019 r. Potwierdza, że nie każda zmiana treści umowy pociąga za sobą utratę prawa do stosowania przepisów sprzed 1 stycznia 2019 r. Jak wskazuje MF, aby zaistniał skutek w postaci utraty prawa do stosowania dotychczasowych przepisów, zmiana

22 T.j. Dz.U. 2019 poz. 505.

23 T.j. Dz.U. 2020 poz. 1325.

24 Sygn. akt I SA/Gl 1186/19, Legalis.

25 Sygn. akt III SA/Wa 1586/19, Legalis.

umowy musi mieć charakter istotnej zmiany treści stosunku prawnego łączącego strony, niewynikającej z treści samej umowy. Taką istotną zmianą będzie np. zmiana przedmiotu umowy leasingu, zmiana strony umowy (np. cesja leasingu).

Natomiast zmiany nieistotne, które w ocenie MF nie skutkują koniecznością zastosowania nowych przepisów, to m.in.:

- 1) zmiany, które stanowią element wykonania umowy leasingu, tj. stanowią realizację zapisów tej umowy, o ile zmiany umowy leasingu miały swoją podstawę w umowie – do takich zmian niewątpliwie należą fluktuacje kwoty należnych rat leasingowych z uwagi na fluktuację stawki WIBOR (w przypadku umów opartych na zmiennej stopie procentowej),
- 2) zmiany o charakterze technicznym (np. numeru VIN, specyfikacji pojazdu) – w tym kontekście podkreślenia wymaga fakt, że istotna część umów zawieranych pod koniec 2018 r. mogła nie powoływać numeru VIN, jako że na moment zawierania umowy i składania zamówienia u dealera samochodowego nie był on jeszcze znany,
- 3) zmiany dotyczące zakresu usług niezwiązanych z finansowaniem (np. ubezpieczenia pojazdu) – stanowisko MF w tym zakresie jest w pełni zrozumiałe, jako że omawiane ograniczenia dotyczące opłat wynikających z umów leasingu w ogóle nie mają zastosowania do składek na ubezpieczenie, konsekwentnie również zmiany w tym zakresie nie wpływają na stosowanie ograniczeń właściwych dla najmu i leasingu,
- 4) zmiany warunków finansowych będących efektem zmian kursowych w umowach de-

nominowanych w obcych walutach – zmiany w tym zakresie również nie stanowią zmiany umowy, lecz wynikają z jej stosowania.

Należy podkreślić, że przewidziana w omawianych przepisach ochrona praw nabytych dotyczy wyłącznie umów najmu, dzierżawy czy leasingu zawartych przed końcem 2018 r. Można spotkać się z tezą, że obejmuje ona również opłaty wynikające z umów serwisowych, towarzyszących często umowom najmu. Jednak, w ocenie autorki, taka teza nie jest prawidłowa – nawet jeśli podatnik zawarł umowę serwisową z tym samym podmiotem, który świadczy na rzecz podatnika usługi najmu, nie można utożsamiać umowy najmu czy leasingu z umową serwisową. W takich przypadkach zastosowanie mają ograniczenia przewidziane w przepisach dotyczących kosztów używania samochodów, w brzmieniu od 1 stycznia 2019 r.

Potwierdzenia w tym zakresie dostarczają interpretacje Dyrektora KIS, w tym przykładowo interpretacja z 15 kwietnia 2019 r.²⁶, w której organ podatkowy uznał, że jeśli podatnik zawarł umowę leasingu do końca 2018 r., w stosunku do takiej umowy znajdują zastosowanie zasady rozliczania kosztów podatkowych wynikające z przepisów obowiązujących do końca 2018 r. Jedynie zmiana lub odnowienie umowy leasingu spowoduje, że z datą takiej czynności podatnik będzie zobowiązany stosować już nowe przepisy, określone w art. 8 ust. 2 z.u.p.d.o.f.o.p.18.

Natomiast zasady rozliczania kosztów podatkowych określone w art. 16 ust. 1 pkt 51 u.p.d.o.p. od 1 stycznia 2019 r. mają zastosowanie do wszystkich podatników –

nie ma tutaj znaczenia fakt, kiedy została zawarta umowa leasingu/najmu. Przepis art. 8 z.u.p.d.o.f.o.p.18 ma zastosowanie tylko do umów leasingu, najmu, dzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze, zaś art. 16 ust. 1 pkt 51 u.p.d.o.p. dotyczy wszystkich podatników, którzy wykazują samochód osobowy, bez względu na to, na jakiej podstawie – czy są właścicielami samochodu, czy też go leasingują lub wynajmują.

Zatem przepis przejściowy, określony w art. 8 z.u.p.d.o.f.o.p.18, nie ma zastosowania do art. 16 ust. 1 pkt 51 u.p.d.o.p. – koszty użytkowania samochodów leasingowanych czy wynajmowanych od 1 stycznia 2019 r. są limitowane jako koszt podatkowy na równi z samochodami własnymi podatnika.

Inaczej należy podejść do tych sytuacji, w których rata leasingu bądź czynsz najmu obejmowały od początku trwania umowy pewne elementy serwisowe (np. usługi przeglądów technicznych) – skoro przepisy przejściowe przewidują zastosowanie dotychczasowych zasad do umów leasingu czy najmu zawartych do końca 2018 r., to nie powinien ich dotyczyć obowiązujący od 1 stycznia 2019 r. przepis nakazujący wydzielenie z raty (czynszu) elementu eksploatacyjnego, objętego odrębnym limitem. Konsekwentnie do całości raty bądź czynszu nadal powinny mieć zastosowanie zasady obowiązujące do końca 2018 r. Podkreślenia wymaga jednak, że przeciwko takiej wykładni wypowiada się MF w Objaśnieniach, uznając za zasadne wyłączenie z raty leasingowej bądź czynszu najmu, kosztu elementów serwisowych i zastosowanie do nich – już od stycznia 2019 r. – ograniczeń właściwych dla kosztów eksploatacyjnych.

26 Sygn. 01111-KDIB1-3.4010.1.2019.2.MO, *op. cit.*

2. Instrukcja w zakresie zaliczania do kosztów podatkowych

opłat wynikających z umów leasingu

lub najmu samochodów osobowych

W

(jednostka)

§ 1 Zakres stosowania

Instrukcja podlega wdrożeniu w przypadku korzystania przez podatnika podatku dochodowego od osób prawnych albo podatnika podatku dochodowego od osób fizycznych z samochodów osobowych, o których mowa w art. 4a pkt 9a u.p.d.o.p. – art. 5a pkt 19a u.p.d.o.f., na podstawie umów leasingu, najmu bądź umów o podobnym charakterze.

§ 2 Dział zobowiązany do wdrożenia instrukcji

Do wdrożenia instrukcji zobowiązani są:

- 1) dział księgowości,
- 2) biuro rachunkowe – w przypadku powierzenia prowadzenia księgowości podmiotowi uprawnionemu, zgodnie z odrębnymi przepisami, do usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

§ 3 Procedura

1. Dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika dokonuje analizy statusu samochodu będącego przedmiotem umowy leasingu, najmu bądź umowy o podobnym charakterze pod kątem jego kwalifikacji jako samochodu osobowego w rozumieniu art. 4a pkt 9a u.p.d.o.p. (art. 5a pkt 19a u.p.d.o.f.).

2. W przypadku ustalenia, że zawarta przez podatnika umowa leasingu, najmu lub umowa o podobnym charakterze dotyczy samochodu o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, przy czym samochód ma jeden rząd siedzeń, dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika wskazuje opiekunowi danej umowy na możliwość wyłączenia przedmiotowego samochodu z zakresu samochodów osobowych. Następuje to pod warunkiem przeprowadzenia dodatkowego badania technicznego przez stację kontroli pojazdów, uzyskania zaświadczenia o przeprowadzeniu takiego badania oraz stosownej adnotacji w dowodzie rejestracyjnym. W przypadku przeprowadzenia takiego badania, pozyskania zaświadczenia o spełnieniu warunków pozwalających na wyłączenie samochodu z zakresu samochodów osobowych oraz pozyskania stosownej adnotacji w dowodzie rejestracyjnym tego pojazdu, dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika zalicza opłaty wynikające z umowy leasingu, najmu bądź innej umowy o podobnym charakterze do kosztów podatkowych podatnika. Po zakończeniu roku podatkowego dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika wzywa opiekuna danej umowy do potwierdzenia, że stan samochodu nie uległ zmianie od chwili wydania zaświadczenia.

3. W przypadku ustalenia, że zawarta przez podatnika umowa leasingu, najmu lub umowa o podobnym charakterze dotyczy samochodu o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika ustala wartość samochodu na podstawie:

1) umowy leasingu lub najmu, o ile taka wartość wynika z umowy;

2) polisy ubezpieczeniowej – w przypadku umów najmu zawartych na okres krótszy niż 6 miesięcy;

3) innych dostępnych danych, w tym np. oficjalnego cennika dystrybutora pojazdu, a w przypadku samochodów używanych na podstawie ogólnie dostępnych informacji o średnich cenach analogicznych pojazdów (zebrane informacje w tym zakresie podlegają archiwizacji) – w razie braku danych, o których mowa w punktach 1) i 2) niniejszego wyliczenia.

4. Dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika na podstawie decyzji podatnika w zakresie poziomu odliczenia naliczonego VAT w odniesieniu do danego samochodu ustala współczynnik, na podstawie którego będzie obliczana kwota raty leasingowej (czynszu najmu) zaliczana do kosztów uzyskania przychodów zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 49a oraz art. 16 ust. 5a u.p.d.o.p. (art. 23 ust. 1 pkt 47a i art. 23 ust. 5a u.p.d.o.f.).

5. Jeśli podatnik, w oparciu o złożoną informację VAT-26 oraz prowadzoną ewidencję przebiegu pojazdu, podejmuje decyzję o odliczaniu pełnej kwoty VAT z rat leasingowych (czynszu najmu), współczynnik ustala się jako:

$150\,000\text{ zł} \div \text{wartość samochodu netto}.$

6. Jeśli podatnik jest uprawniony do odliczenia 50% VAT z rat leasingowych (czynszu najmu), współczynnik ustala się jako:

$150\,000\text{ zł} \div \text{wartość samochodu netto} + 50\% \text{ VAT (od wartości netto samochodu)},$

lub

$134\,529\text{ zł} \div \text{wartość netto samochodu}.$

7. Jeśli podatnik nie jest uprawniony do odliczenia VAT z rat leasingowych (czynszu najmu), współczynnik ustala się jako:

$150\,000\text{ zł} \div \text{wartość samochodu brutto},$

lub

$121\,951\text{ zł} \div \text{wartość netto samochodu}.$

8. Jeśli współczynnik ustalony według powyższych zasad przekracza 1 – całość raty leasingowej (czynszu najmu) jest zaliczana do kosztów uzyskania przychodów. Gdy ten współczynnik jest niższy niż 1 – dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika zalicza do kosztów uzyskania przychodów jedynie część raty leasingowej (czynszu najmu) wynikającą z zastosowania współczynnika, z zastrzeżeniem poniższego punktu.

9. Dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika weryfikuje umowę pod kątem jej kwalifikacji jako umowy leasingu operacyjnego, o której mowa w art. 17b u.p.d.o.p. (art. 23b u.p.d.o.f.). Jeśli umowa spełnia warunki określone w przedmiotowych przepisach i rata leasingowa składa się z elementu kapitałowego (stanowiącego spłatę wartości samochodu) oraz elementu odsetkowego, wówczas współczynnik, o którym mowa w punkcie 4, dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika stosuje wyłącznie do elementu kapitałowego raty leasingowej, podwyższonego o kwotę podatku VAT niepodlegającego odliczeniu od tej części raty leasingowej.

10. Po zakończeniu roku podatkowego dział księgowości lub biuro rachunkowe prowadzące księgi podatkowe podatnika dokonuje wewnętrznej kontroli przyjętych w trakcie roku rozwiązań w zakresie ustalenia współczynnika, o którym mowa w art. 16 ust. 1 pkt 49a oraz art. 16 ust. 5a u.p.d.o.p. (art. 23 ust. 1 pkt 47a i art. 23 ust. 5a u.p.d.o.f.), a także dokonuje analizy w zakresie poprawności zaliczonych w trakcie roku podatkowego do kosztów podatkowych kwot rat leasingowych (czynszów najmu).

11. Główny księgowy podejmuje czynności sprawdzające, mające na celu potwierdzenie prawidłowości stosowania w trakcie roku podatkowego rozwiązań wynikających z art. 16 ust. 1 pkt 49a oraz art. 16 ust. 5a, 5c, 5d, 5e u.p.d.o.p. (art. 23 ust. 1 pkt 47a i art. 23 ust. 5a, 5c, 5d, 5e u.p.d.o.f.).

Podstawa prawna:

- art. 2 pkt 12 u.e.p.a.,
- art. 5 pkt 19a, art. 23 ust. 1 pkt 4, 43 i 47a, art. 23 ust. 5b i 5a, art. 23a u.p.d.o.f.,
- art. 4a pkt 9a, art. 16 ust. 1 pkt 4, 46 i 49a, art. 16 ust. 5b i 5a, art. 17a u.p.d.o.p.,
- art. 86a ust. 16 u.p.t.u.

Artykuł pochodzi z książki Wydawnictwa C.H. Beck „Instrukcje księgowe i podatkowe” pod. red. prof. nadzw. dr. hab. Artura Hołdy, plus płyta CD, wyd. 2, 2020 r., <https://www.ksiegarnia.beck.pl/19340-instrukcje-ksiegowe-i-podatkowe-artur-holda>.

„Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn”

Cykl ukazowania się: miesięcznik

Redakcja:

Dr Andrzej Dmowski – redaktor naczelny, andrzej.dmowski@russellbedford.pl, tel. 22 276 61 80
Sławomir Wach – sekretarz redakcji, slawomir.wach@russellbedford.pl, tel. 22 276 61 80
<http://www.russellbedford.pl/>

Skład i łamanie:

Doce System Solutions sp. z o.o., www.doce.com.pl

Rada Naukowa: prof. dr hab. Andrzej Patulski, dr Krzysztof Liedel

Recenzenci: dr Rafał Nawrot, radca prawny Michał Gendek

Wydawca

Russell Bedford Poland Sp. z o.o.
al. Jerozolimskie 123A
02-017 Warszawa
Tel. 22 276 61 80
<http://www.russellbedford.pl/>

Redakcja miesięcznika przyjmuje artykuły do 20 000 znaków ze spacjami (do 11 stron znormalizowanego maszynopisu) przesłane pocztą elektroniczną bądź zwykłą z płytą CD, wraz z informacją zawierającą imię i nazwisko autora, notkę o autorze, numer telefonu kontaktowego, adres e-mailowy, adres korespondencyjny. Artykuł nie może być wcześniej zamieszczony ani też przesłany do innej redakcji.

Artykuł powinien zawierać tytuł (w języku polskim i angielskim), wprowadzenie, a także podsumowanie w języku polskim i angielskim – do 500 znaków ze spacjami.

Redakcja ma prawo – po uzgodnieniu z autorami – do skrótów publikacji i wprowadzania zmian stylistycznych.

Autor wyraża zgodę na wyłączne przeniesienie praw autorskich i wydawniczych dotyczących artykułów publikowanych w miesięczniku „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn” na Russell Bedford Poland Sp. z o.o., ul. Marynarska 1, 02-674 Warszawa.

Autorzy artykułów zamieszczonych w dziale Publikacje recenzowane miesięcznika „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn” wyrażają zgodę na recenzowanie ich tekstów przez dwóch recenzentów zewnętrznych – ekspertów w określonej dziedzinie.

W przypadku uprzednio opublikowanych artykułów musi być załączona pisemna zgoda danego Wydawcy, autora, a także oświadczenie Wydawcy, że posiada majątkowe prawa autorskie – nieobciążone prawami osób trzecich – do tych artykułów oraz zobowiązuje się, że nie będą one naruszały praw osób trzecich, zwłaszcza dóbr osobistych, tajemnicy handlowej, oraz nie narażą Russell Bedford Poland Sp. z o.o. na odpowiedzialność cywilną ani karną z tytułu ich zamieszczania w miesięczniku „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn”.

Opinie zamieszczone w miesięczniku stanowią poglądy osobiste autorów i nie są oficjalnym stanowiskiem urzędów państwowych.

Zabronione jest – bez pisemnej zgody wydawcy – kopiowanie i zamieszczanie w części bądź w całości artykułów publikowanych w miesięczniku „Doradztwo Prawne i Podatkowe - RB Biuletyn”.

Doradztwo Prawne i Podatkowe RB BIULETYN

PARTNERZY MERYTORYCZNI

MIESIĘCZNIKA

„DORADZTWO PRAWNE I PODATKOWE
RB BIULETYN”

Wydawnictwo C.H. Beck Sp. z o.o.

C&C Chakowski & Ciszek spółka jawna

Paweł Dymlang Kancelaria Prawno-Podatkowa

www.russellbedford.pl

 Russell Bedford
taking you further